

Fondată: 1998
Anul XXII

ELANUL

Nr. 203
IANUARIE
2019

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

24 ianuarie 1859 – moment de referință în istoria românilor

Nicolae IONESCU

Se împlinește în primul an după Centenarul Marii Uniri, 160 de ani de când ziua de 24 ianuarie este sărbătorită de români ca un reper în istoria neamului. O perioadă, a fost și zi națională până la venirea pe tron a regelui Carol I. Se realiza, la 24 ianuarie 1859, un vis secular, pentru îndeplinirea căruia și-au dat obolul de suferință și sânge multe generații. Unirea avea la bază *originea, istoria, limba, obiceiurile, idealurile și aspirațiile românilor de pretutindeni*. La 1600, Mihai Viteazul o înfăptuia pentru scurt timp și rămâne ca un ideal care se va împlini peste trei veacuri.

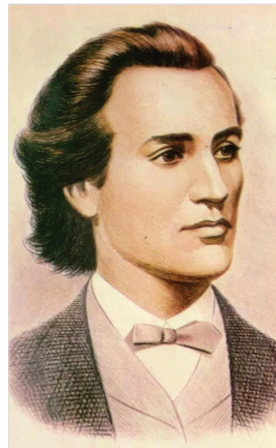

Unirea românilor s-a realizat în epoca modernă, pe etape, în cadrul unui proces îndelungat, început la 1859 cu dubla alegere ca domn a lui Alexandru Ioan Cuza, fiu al meleagurilor vasluiene. A continuat, desigur, prin proclamarea Independenței de stat a României, la 1877, și unirea Dobrogei cu Țara, în 1878, pentru a se încheia la sfârșitul Primului Război Mondial.

Generația Unirii e unică în istoria noastră. Este generația pașoptistă, care a participat la marile momente de la 1848, 1859 și 1877. În fruntea ei s-a aflat mari personalități: Mihail Kogălniceanu, Al. I. Cuza, Ion C. Brătianu, Vasile Alecsandri, Costache Negri ș.a.

ORICÂND DESPRE MIHAI EMINESCU

Dr. Laurențiu CHIRIAC

Desigur, ne putem întreba
„De ce mereu **EMINESCU**?”

Pentru că **EMINESCU** deschide de fiecare dată porțile culturii românești și ne arată eternitatea spiritului nostru, dându-i acestuia autenticitatea cuvenită și raportându-l la imensitatea spațiului cultural universal. El rămâne nu numai Geniul tutelar al poeziei noastre, dar și veșnicul Actual al ființei românești, nu numai pentru că noi ne regăsim prin creația lui, ci pentru că el are câte ceva

din noi! **EMINESCU** constituie o permanentă sursă de inspirație și, de aceea, o șansă enormă de a ne desfăta în liniște și libertate fiorul lăuntric, vibrația clipei de revelație și, de ce nu, parfumul propriilor noastre aspirații.

În altă ordine de idei, orice **manifestare culturală cu și despre EMINESCU** constituie o raportare firească a participanților la Geniu, iar înțelegerea culturii - ca oricare gest al iubirii - nu reprezintă în acest caz doar o chestiune de metodă, ci ea ține de o anumită afinitate proprie pentru **Luceafăr**. În fond, cel ce a reușit să ne descopere prin poezie **miturile, legendele și arhetipurile**, ne-a învrednicit cu poezia cunoașterii de sine, sub forma unei curgeri creative a domniei semnificativului nostru.

Misterul lui EMINESCU este acela, că dincolo de enigma temeiurilor sale adânci, nu a abdicat niciodată de la culturalitatea românească. **Cosmogonia poeziei eminesciene** e cea care ne înnobilează sufletul, ne dă sens prin atitudinea contemplativă, ne liniștește în interior și ne salvează universalitatea. De altfel, lumina „**Luceafărului**” este cea care reușește de fiecare dată să aprindă - firește - sorii nevoii de **EMINESCU** în existența noastră.

De aceea, **Geniul poetic** a mai venit încă o dată până la firea noastră, pentru ca sufletele românilor să poarte în sine stigmatele speranței de mai bine și ale frumuseții împlinite. Putem vorbi, deci, în cultura românească, și de un timp al **Demiurgului**.

Istoria Bârladului

(urmare din numărul 199)

Gheorghe CLAPA

Asupra cazului cu răpirea morii și a locului cu cele două mahalale (Morăni de giosu și Bujorăni de gios), târgoveții au dat repețite jalbe: la 1819 mai 13, la 1819 iunie 6, la 1820 iunie 1, la 1820 iunie 9, la 1820 iulie 18. Prin aceste jalbe în care își arătau doleanțele lor și prigonirile la care sunt supuși, între altele ei spun: „suntem veniți aici în lași mulți târgoveți de o săptămână și ne trece vreme în zadar” și „dăm supărare înalt auzului măriei tale, că, fiind veniți mulți târgoveți aici în Eși ca să stăm în judecată cu d-lui vornicu Constandin Paladi, supusul Rosiei, șădem de 5 săptămâni în cheltuială 40 oameni, fără să fim scoși în judecată luminatului Divan, la cari vedem că, cu prelungire ce ni faci d-lui vornicul de astăzi-mâni, ni afanisim cu cheltuiala și cu pierderea vremii în zădar”.

De astă dată, vornicul C. Palade invocă noi pretenții, intervenind prin Consulatul Rusesc (la 1820 iulie 23) și cere o rectificare a hotarului moșiei Bârladului în favoarea sa. Cererea sa este motivată pe o pretinsă hotarnică din 1776 august 29 (după mărturisirea a câtorva oameni). El cere o mare parte din loc cuprinsă pe ambele maluri ale râului Bârlad, incluzând și mahalaua Bujoreni; să i se întoarcă pagubele făcute cu răpirea moșiei Cetățuia (sic) de la anul 1814 până la anul 1818 (moșia de abia la 1815 februarie, intră în posesia târgoveților); și în puterea protimisului să aibă voie a răscumpăra moșia Bârladului (pe care o cumpărase târgoveții). Numitul boier se face uitat de anaforaua Divanului din 1814 februarie 20, prin care a pierdut procesul.

Judecându-se cazul în Divan, anaforaua din 1820 face delimitarea hotarului dintre moșia târgoveților bârlădeni și moșia Cetățuia proprietatea C. Palade și dă dreptate bârlădenilor, pe următoarele considerente:

- „Vornicul nu să poate întindi cu ace mărturii hotarnică de la 1776... carele hotarnică fiind împotriva scrisorilor vechi nu poate sta ace hotarnică împotriva scrisorilor și a hotarnicilor celor mai vechi”.

- Venitul locului și a morilor de la 1814 la 1818 septembrie 10, sunt sechestrate, până se va da hotărârea judecătii.

- Pretenția de protimisis este respinsă, întrucât târgoveții sunt mai megieși cu vatra târgului și din vechi a fost a lor.

Se face cunoscut Consulatului Rusesc că dreptatea este de partea târgoveților, iar „d-lui vornicu numai prin chipuri de acolisire caută a stăpâni aceia parte de moșie și moară”; i s-a dat termen până la sfârșitul viitoare luni Martie a se prezenta „dacă va fi găsit alte dovezi nouă” – căci neprezentându-se „atuncea să va da în stăpânire jăluitoilor (târgoveților)”.

Hotărârea nu s-a dat de domn, deși obștenii târgului Bârladului au cerut să li se dea carte de stăpânire (1824 iunie 2; 1824 octombrie 21 și 1824 noiembrie 28), și să le stâlpească cu pietre moșia, pentru a se curma neînțelegerile.

Între timp, se ivesc noi complicații: vin timpuri grele. Au loc răzvrătiri în țară, ca urmare revoluției din anul 1821, când eteriștii lui Alexandru Ipsilante vin în Moldova.

Repetatelor jalbe făcute de târgoveți (la 1822 septembrie 24, la 1823 mai 30, la 1824 august 20, la 1825 decembrie 24), li se răspunde: „Mai fiți îngăduitori până când va veni d-lui vornicu”; „veți mai fi îngăduitori până va veni pârâțul boieru”. La aceste sfaturi, târgoveții răspund: „cu mari tânguiri jăluim înălțimei tale... jalbe am dat asupra acestei pricini și ni-au prelungit cu vade ca să vie d-lui din a stânga Prutului dincoace, și d-lui nici păr acum nu mai vine”.

Urmare acestor jalbe, domnul văzând hotărârile judecăților și hotărârea cuprinsă în anaforaua de la anul 1820, dă poruncă biv vel postelnicului Ioan Jora și biv vel spătar Alecu Sturza (la 1825 decembrie 25), să se dea în stăpânirea obștiei târgului Bârladului bucata de loc și moara cu veniturile lor pe 8 ani, iar vornicu dacă va avea deosebite dovezi nu este oprit de la judecată.

Abia la 1826 ianuarie 20 ispravnicii târgului Bârlad însărcinează pe paharnicul Costachi Ioan și stolnicul Vasăli Mihail să procedeze la predarea către târgoveți a terenului și a morii. Operația se face la 1826 februarie. În ce privește veniturile morii, acestea nu se pot stabili.

Intervenind schimbarea proprietății moșiei, în favoarea lui aga Scarlat Donici (ginerele lui Palade), acesta încearcă a pune stăpânire pe moară și pe acea parte de loc (1826 februarie 21). Târgoveții bârlădeni, în temeiul judecăților avute, cu cererea din 1826 martie 19, cer domniei să li se dea hrisov, pentru a nu mai fi supărați de Scarlat Donici, iar prin jalba din 1826 mai 15 cer să se constate venitul morii pe timp de 8 ani (1818-1826) pe care îl revendică.

Sub presiunea luptei dusă de târgoveți, domnul Sandu Sturza se vede nevoit ca prin hrisovul din 1826 mai 15 să dea dreptate orășenilor și le întărește stăpânirea, motivat de judecățile avute și „fiindcă d-lui vornicu nici după liniștire n-au urmat a venit să sfârșească pricina”, deși a avut „pravilicești vadele” (la 1823 februarie 17; 1823 iunie 6; termen 60 zile; adresă de 30 zile; vreme de 14 luni nu s-a prezentat boierul). Prin cartea Logofeției cei Mari din 1826 mai 26, se procedează la despărțirea hotarului moșiei târgoveților de moșia Trestiana Cetățuia.

În urma frământărilor politice din țară, survin noi evenimente:

- Întocmirea constituției „cărvunurilor” din anul 1822 sub influența revoluționarilor din apus. Constituția a fost înlăturată de marea boierime, prin convenția de la Cetatea Albă, din 1826 dintre Ruși și Turci.
- Venirea oștilor puternicii Împărăției Roșii.
- Năprasnica boală a ciumei (1829), care a dus la împrăștierea boierilor, fruntașilor locuitori și neguțitorii.
- Izbucnirea războiului Ruso-Turc (26 aprilie 1828 – 14 septembrie 1829, pacea de la Adrianopol).
- Ocupația rusească și introducerea Regulamentului Organic (ianuarie 1832).

Aceste evenimente au schimbat cursul procesului târgoveților cu Scarlat Donici, intervenind și altele.

Încercărilor orășenilor de a stabili venitul morii și a locului luat de boierul C. Palade nu duc la nici un rezultat. Întrebat fostul vechil, postelnicul Constantin Bou, de veniturile realizate, acesta răspunde că toate însemnările le-a dat boierului și „eu nu mi-am oprit copie de pe sămile ce am dat” (1826 iunie 29).

Boierul Scarlat Donici, cu cererea din 1826 iulie 14, cere domniei să se judece cu bărlădenii, în chestia încălcării de hotar, ceea ce nu i se încuviințează „și mai mult nu poți fi ascultat”.

Pe de altă parte, târgoveții mai au de întâmpinat greutăți și din partea a o seamă de boieri, ce nu și-au plătit locurile și acareturile lor (situat în oraș) la Casa Obștiei, în valoare de 40.000 lei și pentru care obștea plătește dobânzi la banii împrumutați (1826 septembrie 30).

Starea de incertitudine dă prilejul lui Scarlat Donici de a deschide procesul și Divanul judecătoresc al Cnejiei Moldaviei (la 1829 martie 22), fixează termen de înfățișare a doua zi de Sf. Gheorghe. Târgoveții roagă Divanul să li se respecte hotărârile judecăților de mai înainte și „să li se împlinescă și venitul respectiv pi câtă vreme ni-au stăpânit locul cu moara dinpreună, cum și cheltuielile ce acum li s-au pricinuit” (jalba către Ecselenția sa D. sfetnic de taină și cavalier, vițe prezădent a Divanului Moldaviei, Maftei Iacobliuvici Minciachi, 1829).

Rezultatul acestor întâmpinări este cu totul contrar. Departamentul Pricinilor Străine a Cnejiei Moldaviei, cu nr.1282 din anul 1830 iulie 17, împuternicește pe aga Scarlat Donici de a-și lua în stăpânire locul cu pricina, împreună cu venitul. Motivarea hotărârii este dată pe considerentele că fostul domn Ioan Sturza a dat dreptate târgoveților în lipsa boierului și că la termenele fixate târgoveților (3 și 11 iulie 1828, 10 februarie și 23 aprilie 1829) aceștia nu s-au prezentat. Hotărârea s-a întemeiat pe „neara 6 a Împăratului Constandin Porfiroghenetul, din pravilele împărătești și carte 7, tom. I, fila 293, litera; așijderea la condica împăratului iustinian, carte 42, tom. II, pravila 53: nesupunere la chemări.

Față de această nedreptate, târgoveții bărlădeni, cu jalba din 1834 aprilie 3, către Divanul de Apelație a Țării de Jos, „cer a-și stăpâni lucrul ce-l au cumpărat

cu dreptți banii lor” și că neprezentarea la termene se datorește:

- „Răposatul vornic n-au urmat după îndatorire giudecății, ci îndată au trecut Prutul”.
- „Tot atunce s-au pornit și răbelii, la cine să ne jăluim n-am avut”.
- „Apoi îndată ci au vinit oștile preputernicii Împărăției Roșii”.
- „Hârțile nu le erau la îndemână, epitropii erau împrăștiți pe afară și din acei care știau pricinile giudecăților de mai înainte, au fost întrebuințați în slujbele oștenești”.

Această întâmpinare (1834 aprilie 3) n-a fost prima. Târgoveții au dat jalobă și la anul 1831 la „cinstita Comisie al 3-lea reveduitoare și trimisă apoi la d. Viți Prezădent Milcoviciu căriia nu putem da în urmă ci s-au făcut”; și în anul 1832 când se arată că vechilii agăi Donici „au pus și ni-au arat emășul pe unde ne păște vițaii”.

Prin jalba din 1835 iunie 22, târgoveții bărlădeni cer să le învoiască de a eși în judecată cu aga Scarlat Donici.

Lupta persistentă a orășenilor, pentru a-și apăra drepturile lor, silește pe aga Scarlat Donici de a renunța la proces și cere Divanului scoaterea în vânzare a moșiei Cetățuia sau Trestiana „la mezat” (cererea sa la 1836 martie 20 și a soției sale la 1836 aprilie 14). În sfârșit are loc „strigare mezatului” față „a Dragomanului rosâenesc și a revizorului rânduit de Logofeție”, adjudecându-se asupra Obștiei târgului Bârlad, cu suma de 1420 galbeni, bani împrumutați de la neguțitorul chir Alecsii Emanoil, pe termen de 6 luni și cu o dobândă de un galben la sută pe lună (numai dobândă 84 galbeni). Vânzarea este întărită de Divanul Apelativ al Țării de Jos, la 1837 februarie 27 și ulterior întărită de domnul Mihail Grigoriu Sturza, prin hrisovul din 1837 martie 11.

Timp de 80 de ani (1857-1837) a fost dusă lupta de târgoveții bărlădeni, pentru a-și recâștiga drepturile lor vechi, în care vreme, suferințele, împilările și nedreptățile boierilor nu i-au descurajat de a continua lupta împotriva exploatării feudale, până la victoria finală.

Materialul documentar ne oferă multă aspecte în legătură cu aceste procese de mari proporții, duse de târgoveții bărlădeni. Mai întâi se observă că nu se ține seama de vechile privilegii și nici de așa numita „legea țării” – dreptul consuetudinar – sau cum îi spune poporul „obiceiul pământului”, în virtutea căreia trebuia să se ia hotărârile. În cursul dezbaterilor se arată:

- Ispisocul de la Ștefan cel Mare (1495) specifică: „cu întărire de privilegii a nu fi supuși târgoveții din Bârlad cu nici un fel de dare” (în afară de peștele spre vânzare).

- Cartea de apărare din 1757 martie 12, hotărăște: „de casă să nu de nici un ban chirie, nici de pivnițele lor, cum nici din grădini să nu-i zăciuiască, ce numai din țarinii și din fânețe și din prisăci, de la câmpu, să-ș de zăciuală, fiindcă și când era locul gd. (domnesc) nu să

dejmue cu de acest fel, de vreme ce sunt și ei lăcuitoari la un loc ca acesta în drumul cel mare împărătesc”.

Și mai departe se menționează:

„Apoi știut este de obște că din vechime locul și locuința târgoveților... nu numii din început când s-au făcut descălecarea vre unui târg din nou, dar și după vremei întâmplându-să, din pricina de răscoale, a să răsăpi și a pustii târgurile (se dă exemplu și Bârladul)”, domnii îngrijindu-se de fericirea poporului, au dat cărți de publicații că oricine vroia să se stabilească în târguri, vor fi slobozi a-și face „benalele sale” și atât locul, cât și casa „să fie vecinică ocină și moșii” ca un deplin stăpân, „să-și facă cele trebuincioasă spre lăcuire și toate alejverșurile lor cu ne oprire despre nimine”.

În dovedirea afirmațiilor lor, târgoveții aduc în sprijin hrisoavele din 1764 august 3 și 1779 iunie 9, ale orașului Eșii, în care se arată că locuitorii sunt scutiți de bezmen pentru casele și livezile lor și fără plată sau oprire pentru emăș. De asemeni, și pe hrisoavele din 1764 decembrie 23 și din 1776 noiembrie 29 ale orașului Bacău, în care se menționează că boierul va lua dijmă numai din grâu, mălai și păpușoi; iar din podgorii (viile și livezile), delnițele cu fânați, din grădinile cu legumi să nu-i dijmuiască sau a lua zeciuială, și nici pentru leu de casă să nu-i supere (Domnia i-a iertat de toată dijma obicinuită).

Se poate da exemplu și hrisovul din 1453 februarie 23, cu privire la întemeierea unui sat în hotarul mănăstirii lui Iatco care este lângă Suceava, în care se arată: „și pe ori-cine va chema (din țară străină sau din țara noastră), toți acești oameni vor fi slobozi să-și are și să-și semene grâu și să cosească fân în țarina târgului Sucevei „și de asemenea” orice fel de meșter sau de orice fel de limbă, să nu dea nici dare, nici posadă, nici iliș, nici morile noastre să nu lucreze, nici la cetate, nici să nu dea desetină de la albine, nici din vii și nici alta nimic să nu dea” (nici vamă).

Din cele expuse, reiese că la origine, domnii au susținut și au apărat drepturile orașului, așa după cum erau ele consfințite din vechime (după obiceiul lor cel vechiu), atâta timp cât le-au dictat interesele lor personale. Ulterior, amestecul domnului în viața economică a târgului, nesocotește interesele obștești și dă câștig de cauză boierilor (pe care se sprijină).

Cercetându-se actele, ce s-au discutat și s-au dezbătut cu ocazia proceselor, se observă acțiunile ce au fost folosite de exploatarea boierească. În afară de asupririle la care s-au dedat, boierii întrebunțează și alte mijloace; ex: pe cei ce ar fi putut să fie mai dârzi în apărarea drepturilor lor, i-au izgonit; au oprit numai pe cei mai proști; i-au îngrozit pe locuitori cu închisori; îi supăra cu multe chipuri; doi dintre târgoveți au fost închiși la armășie; boierii din Bârlad se întindeau cu întinderea ogrăzilor, strâmtorând imașul târgoveților (doc. 1792 august 9, 1793 februarie 13, 1814 decembrie 14, 1812 septembrie 24).

Ulterior, Casa Obștiei, prin modul său de administrare, a dovedit că este în interesul locuitorilor

coproprietari și dispune de sume importante. La 27 februarie 1884, Casa Obștiei cumpără moșia Gura Simila și Horoiata sau Mastaticii, situate la nordul orașului, în suprafață de 1018 ha (711 fălci și 31 prăjini); cumpărare întărită de Tribunalele Iași și Tutova.

Totodată, se arată că din venitul și capitalul strâns, a putut veni în ajutorul municipalității și al orașului cu suma de 251,792 lei.

Domnul Mihai Sturza, la anul 1884, întărește hrisovul de stăpânire al bârlădenilor și este pus în concordanță cu Regulamentul Organic.

Progresele capitalismului și piedicile care se puneau de către orașe în dezvoltarea circulației și a comerțului, cer desființarea privilegiilor. Astfel, treptat-treptat, drepturile acordate Casei Obștiei Bârlad sunt luate.

Ministerul Dreptății al Moldovei publică în Monitorul Oficial al Moldovei, d in 25 octombrie 1860, o ordonanță către tribunale, arătând că hrisovul lui Calimah este abrogat cu privire la legalizarea actelor de proprietate. La anul 1864 se înființează prin lege comuna Bârlad, iar la anul 1905 mai 26 și 28, prin legea votată în Parlament, se desființează Casa Obștiei târgului Bârlad și averea ei trece la Primăria orașului Bârlad, cu respectarea drepturilor de pășunat a locuitorilor bârlădeni, care au contribuit la cumpărarea moșiei târgului.

SIGILIUL TÂRGULUI

Administrația târgului era organizată pe principiul unei autonomii, iar târgoveții erau oameni liberi. Aceasta se poate dovedi prin privilegiul orașului de a avea PECETEA TÂRGULUI, semn de libertate, drept de stăpânire și catastihul târgului în care se treceau schimbările de proprietate. În timpurile vechi, pecetea târgului Bârlad era de formă rotundă; în mijlocul câmpului sigiliului era soarele cu raze împrejur înconjurat de un cerc, apoi trei pești cu mersul circular de la dreapta spre stânga, cu câte o steluță între ei și totul în alt cerc; deasupra cercului era scris (circular) cu litere slave, după semnul crucei, pecetea târg Bârlad, documentul din 1627 noiembrie 29. Mai târziu se observă aceeași pecete și cu același simbol, scris tot cu litere slave, pecetea târgului Bârlad. Aceste sigilii s-au aplicat pe actele de vânzare a proprietăților din anii 1608-1638, date de șoltuzii de Bârlad.

Prin răscumpărarea moșiei târgului, la anul 1815, Epitropia Casei proprietății orașului Bârlad, are alt sigiliu de formă ovală, în mijloc, sub un nor, între patru copaci, pe malul unei ape cu trei pești, stă în picioare o femeie cu mâinile întinse, ținând în mâna stângă vulturul Valahiei cu aripile desfăcute și cu crucea în cioc, iar în mâna dreaptă un snop de săgeți sau de vergi. Inscripția este scrisă împrejur cu litere chirilice – pecete târgului Bârladului și anul 1815. Acest sigiliu a fost întrebunțat în curs de 45 de ani, de la 1815 la 1860.

La anul 1860, Casa Obștiei a făcut un alt sigiliu – asemănător cu cel din anul 1815 – cu mici schimbări (în plus un copac și schimbată direcția la un pește), iar inscripția este scrisă cu litere latine „Epitropia proprietății orașului Bârladu” și anul 1860.

Semnificația figurii de pe sigiliul vechi – cei trei pești – reprezintă bogăția ținutului în pescărie. Abundența de pește a fost semnalată încă de la anul 1157 prin pescarii galicieni (și exportul la bizantini) și de misionarul Marcus Bandinus (1635-1636) care arată: „o mare abundență de pește, în cât în fiecare an se exportă mai multe mii de care în Podolia, Rusia, Ucraina și Transilvania – *Piscium similiter tanta abundantia ut in Podoliam, Russiam, Ukrajnam et Transylvaniam multa currum millia de piscibus quolibet anno avehantur*”. De asemeni, trebuie să ținem seama de interesul ce se punea pentru iazuri. Din zapisele de vânzare, schimburi și danii de moșii se face mențiune de nenumărate iazuri și râmnice făcute pentru cultura peștilor; acestea erau înșirate de-a lungul pâraielor ca niște mărgele pe apă. Numai în raza comunei Bogdana au fost 18 iazuri și 8 râmnice. O privire asupra hărții de azi, arată iazuri pe apele Horoiata, Simila și Tutova. Așa se explică simbolul celor trei pești când autoritatea Bârladului se întindea până la Dunăre, cuprinzând fostele județe Fălciu, Tecucu, Putna, Covurlui și Tutova (documentele din 14 iunie 1603; 6 aprilie 1801; 2 iulie 1598; 11 decembrie 1621; 22 aprilie 1631 = jurisprudența asupra acestor județe).

Alegoria de pe sigiliile din anii 1815 și 1860 rezumă istoria orașului Bârlad: femeia închipuiește domnia sau vornicia Bârladului, vulturul muntenesc din mâna stângă și snopul de vergi din mâna dreaptă dovedesc, poate, întinderea și hotarele jurisdicțiunii Bârladului, de la Siret, hotarul Valahiei, până la Prut, unde pe la 1240 erau cumanii; cei trei pești reprezintă bogăția și ocupația locuitorilor, vestiți în istoria comerțului internațional. Marca județului Tutova a fost multă vreme reprezentată prin cei trei pești. Istoricii rus N. Caramzin spune că cumanii aveau ca marcă un snop de săgeți, când stăpâneau Basarabia.

*

Evoluția orașului a fost variabilă în timp și în spațiu, fiind influențată de o seamă de evenimente. Pe de o parte închiderea drumurilor comerciale internaționale (drumul tătarăsc și drumul moldovenesc) care făceau legătura Poloniei cu Marea Neagră, precum și înființarea raialelor, au dus la scăderea veniturilor comerciale, iar pe de altă parte, daniile și vânzările făcute de domni din moșia târgului au agravat și mai mult situația economică a orașului. În afară de acestea, au mai contribuit și desele prădăciuni și jafuri ale tătarilor, turcilor etc. După fiecare jaf și pârjol, oamenii începeau o nouă viață. Populația scădea: din 11.400 locuitori la anul 1828, se ajunge la 6973 locuitori în anul 1832.

În decursul timpurilor, populația a trebuit să facă față și altor evenimente.

FOAMETEA din anii 1718 și 1722 a făcut pe mulți locuitori să-și vândă răzășiile, care intrau în mâna boierilor.

O groaznică teroare pentru populație a fost **CIUMA** din anul 1819 iulie 26; spaima populației a fost foarte mare, deoarece au murit o mulțime de suflete (excepție mahalaua Podeni). Boala revine cu o furie și mai mare în anul 1830 (descrisă de sasul Döbel).

HOLERA din anii 1829, 1831, 1840 și 1848 a făcut și ea multe victime.

Asupra orașului s-au mai abătut și următoarele calamități:

INCENDIUL din 1826 octombrie 14 și marele incendiu din 1851 aprilie 17, când a ars o mare parte din oraș.

INUNDAȚIILE din 7-12 aprilie 1932 s-au abătut asupra orașului și au fost îngrozitoare; au cuprins sub ape de 2-3 metri înălțime jumătate din oraș, lăsând un nămol de 30-40 cm grosime, rămânând fără adăpost un număr de 2000 familii. Urmare acestui dezastru, s-a hotărât scoaterea albiei râului Bârlad din oraș. Lucrarea s-a făcut ulterior.

CUTREMURUL de PĂMÂNT din anul 1802 cu o magnitudine de 7,4 grade pe scara Richter a zguduit bisericile din Bârlad așa de tare, încât turnurile au fost înlocuite și zidăria a avut stricăciuni. Casele cetățenilor au avut și mai mult de suferit.

Cutremurul de pământ din 9/10 noiembrie 1940, de gradul 7,4 pe scara Richter (sau gradul 10 după scara Mercalli – Aug. Sieberg), cu epicentru marea linie de dislocare Panciu – Corod (care desparte podișul Moldovei de Câmpia Română), a produs pagube însemnate orașului, precum și victime omenești (focar 26°, 6 cu 45°, 8).

Cutremurul de pământ din 4 martie 1977, cu o magnitudine de 7,2 grade pe scara Richter, cu epicentru în Vrancea, de asemenea a produs pagube foarte mari clădirilor din oraș (centru și cartierul Gării).

*

În secolul al XVIII-lea, în afară de cronici și documente, Bârladul este pomenit și de Dimitrie Cantemir în „Descrierea Moldovei”, descriindu-l ca fiind odinioară foarte mare, dar acum este pustiit și lipsit de orice înfrumusețare, pomenindu-se și de ruinele unei cetăți de pământ, foarte veche, la sudul orașului.

CETATEA de PĂMÂNT situată la circa 600 m sud-est de gara orașului, ale cărei urme se văd și astăzi, a fost o fortificație ușoară din întărituri de lemn – palisadă. Construirea ei este pusă în legătură cu marele atac al armatelor turcești împotriva Moldovei, din vara anului 1476, pe timpul lui Ștefan cel Mare, și domina drumul de trecere de pe apa Bârladului. Aci au fost descoperite o piesă de artilerie din bronz în greutate de 80 kg, piese de armament, două monede de jumătate de groși aparținând lui Ștefan cel Mare.

Semne și simboluri ale artei populare

Dan HORGAN

Stăm de multe ori și ne întrebăm ce ar putea reprezenta simbolul astăzi sau de-a lungul timpului?

SIMBOL Semn, obiect, fenomen sau persoană care este investit cu o capacitate specială de a transmite idei concepte, chiar aluzii ideologice, mult mai complexe decât simpla lor reprezentare, în conformitate cu un cod acceptat în general sau care aparține unor grupuri, colectivități, societăți particulare adesea închise.

În artele plastice, simbolul este un semn vizual cu caracter aluziv, referitor la o altă realitate de ordin material sau Spiritual, decât cea pe care imaginea o înfățișează. În arta medievală, a Renașterii și Barocului, simbolul se interferează frecvent cu alegoria. Repertoriile iconografice ale barocului, de pildă, nu delimitau clar Simboluri de alegorie. Simboluri, spre deosebire de alegorie, poate fi sesizat și intuitiv, în unele cazuri, atunci când semnul și ceea ce el semnifică au ambele un caracter concret. Artă modernă practică prioritar acest gen de Simboluri nerepertoriare și nerepertoriabile, componente ale unei mitologii personale a artistului. Există însă și simbolurile. repertoriare de experiențe vizuale străvechi, cum mi 5. culorilor și cele numerice (fr. symbole, it. simbolo, germ. Symbol, engl. symbol). potrivit

Dicționarului de artă, Editura Meridiane 1998, vol. II, p 128

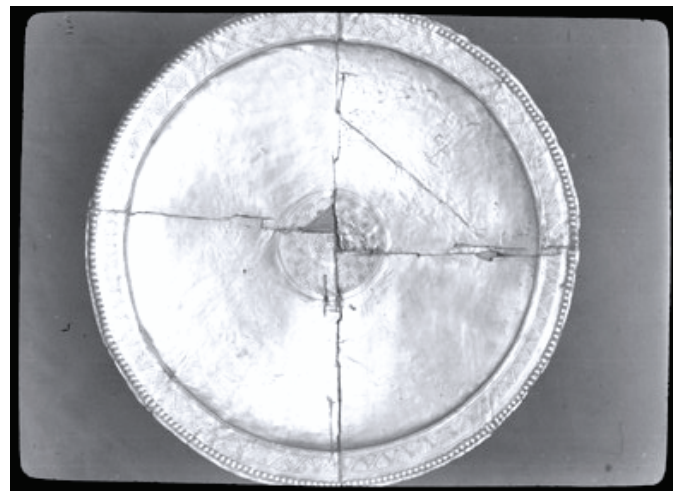
Dar simbolul este mult mai mult decât un semn. Un semn ce poate fi definit ca o modalitate de comunicare a unui mesaj, în alt fel decât prin limbajul vorbirii sau a scrierii fiind doar o înțelegere arbitrară ce nu poate depăși suportul reprezentării.

Simbolul are o anumită implicație, este conativ, deoarece incită la răspunsuri afective și reprezintă indirect (în modul convențional sau în virtutea lui) o ființă, o formă, un obiect.

Dar simbolul, se prezintă ca o unificare simbiotică între formă și conținut, între semnificant și semnificat, în urma căreia se creează o îmbogățire reciprocă. Prin urmare el, simbolul, se exprimă mai bine decât cuvântul tipărit sau exprimat oral și are potența de a comunica într-un interval scurt o întreagă gamă de înțelesuri, căci se adresează direct spiritului uman și nu rațiunii.

Dar originea cuvântului „simbol” este foarte interesantă derivând dintr-un obicei ai Greciei antice, acela de a tăia în bucăți o panachidă de ardezie sau o piesă din metal prețios, revenindu-i câte o piesă fiecărui membru al grupului, la plecarea „în lume”. Atunci când grupul se vor fi adunat din nou, piesele se reasamblau — *sum-ballein*, „a le aduna împreună” ca într-o lucrare de mozaic, și astfel, se confirma identitatea individuală

a grupului. De menționat faptul că se putea despărți membrii unei familii pentru mulți ani și astfel transformările fizionomice puteau fi vizibile. Scoicile Misterelor Eleusine

îndeplineau o funcție asemănătoare. Astfel, s-a născut cuvântul grecesc *sumbo-lon*, în traducere „semn de recunoaștere” și, de aici, s-a dezvoltat latinescul *symbolum*. Dar pentru că sunt legate de limitarea de limbaj, definițiile nu pot cuprinde deplina semnificație a semnelor și a simbolurilor, ci exprimă multitudinea de sensuri pe care le poate reprezenta și descrie cum comunică mesajul sau au puterea de a explica de ce ne vorbesc atât de adânc.

Simbolurile sunt atât de potente, încât Confucius declara că „Semnele și simbolurile reglementează lumea, nu cuvintele sau legile”. Totodată Mircea Eliade spunea: „Simbolul se adresează ființei umane în întregul ei, nu doar inteligenței”

Cele mai timpurii dovezi ale utilizării simbolului de către om pot fi descifrate în picturile și gravurile rupestre

aparținând preistoriei datate de către specialiști la aproximativ 30.000 de ani, precum cele din grotele de la Lascaux, în Franța, sau de pe continentele australian și african. În aceste reprezentări ideografice, omul primitiv în stângăcia sa nu a înfățișat numai portretele vânătorilor și ale animalelor din terenul de vânătoare. A mers mai departe chiar creând simboluri geometrice, inclusiv spirale, puncte, cercuri simple sau concentrice și linii, forme care păstrează încă niște semnificații simbolice ale acelor timpuri. Așa primitive cum sunt create, raportate la standardele moderne, desenele de pe pereții peșterilor demonstrează trebuința omului de a reflecta la mediul înconjurător natural dar și la străduința de a da sens unei lumi aparent confuze, cât și la definirea locului său în ea. În mileniul trecut până la dezvoltarea științelor moderne, fenomenele naturale reprezentau un adevărat mister pentru omul care nu avea potența explicațiilor răsăritului și apusul Soarelui, fazele Lunii, producere instantanee a tunetului și fulgerului, succesiunea anotimpurilor. În scotocirile după explicații și întrucât încerca o justificare logică prin ceea ce cunoștea și îi era obișnuit, omul primitiv prin neștiința lui a atribuit forțelor mitologice și supranaturale cauza acestora: astfel, Soarele era privit ca exprimarea forței masculine absolute, ca opus al entității feminine, al Lunii, iar tunetul, fulgerul și incendiile produse instantaneu erau dovada mâniei ancestrale.

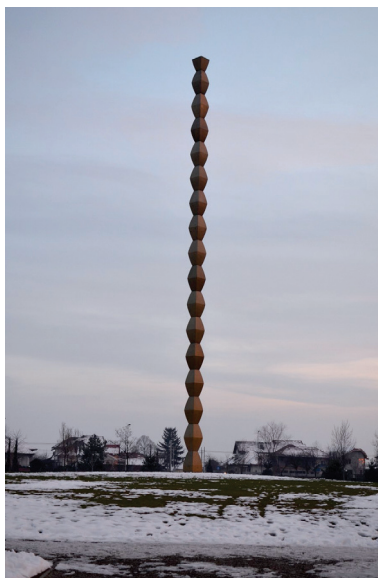
Dar și animalele domestice care trăiau alături de om erau considerate, în mod similar, ca fiind dotate cu puteri supranaturale, aidoma ca și pomii, plantele, formele geografice, munții și apele. Conferirile simbolice au dus necesarmente la apariția întrebărilor siderale privind geneza, relația între Rai și Pământ și poziția omului în marele plan de orânduire a lucrurilor, care nu puteau fi nicicum ignorate. Conturând termenii de referință cunoscuți umanității, Universul s-a recunoscut treptat în niște simboluri ca: oul, care în termeni cosmici s-ar fi născut din apa primordială ce țâșnește în Rai și pe Pământ, sau Pomul vieții, acel *Axis mundi* cu rădăcinile pe celălalt tărâm, cu ramuri ce dădeau flori pe Pământ și cu vârfuri ce ajungeau tocmai în Rai, făcând astfel uniunea celor trei tărâmuri care în credințele populare sunt inseparabile.

În arta populară sunt simboluri care se remarcă distinct prin notele caracteristice care îl diferențiază de un simplu semn, astfel avem:

Dinamismul. În timp, simbolul poate încorpora noi semnificații, păstrându-le sau abandonându-le pe cele vechi, după cum acestea din urmă sunt în acord ori în dezacord cu primele.

În plus, chiar imaginea asociată simbolului este generatoare de noi semnificații care se alătură cu dezvoltare alături de cele deja existente.

Așadar, simbolul se înfățișează ca un sistem deschis care interacționează cu conjunctura în care se manifestă.

Viața. După cum menționează Jean Chevalier și Alain Gheerbrant în Dicționar de simboluri, putem deosebi simboluri vii și simboluri dispărute. Cele dispărute nu mai au niciun răsănit în conștiința individuală și nici în cea colectivă. Ele aparțin numai istoriei, istoriei artei și literaturii.

Pluridimensionalitatea. Simbolul reunește într-o formă palpabilă diferitele fațete ale trăirii umane pe plan cultural, psiho-social și religios. Astfel el concentrează în sine o complexitate de idei și semnificații, diferite de la o cultură la alta și implicit de la o epocă la alta.

Afectivitatea. Simbolul este un amplificator de sentimente și emoții, dar numai pentru acele persoane, grupuri sau colectivități care îl decodifică și promovează.

Dispariția întâmplătoare poate pentru o vreme a unui simbol utilizat în mod obișnuit într-o anumită perioadă istorică nu-l îndepărtează însă automat din limbajul figurativ, deoarece simbolurile se pot laiciza, dar ele nu pot dispărea definitiv niciodată. Se pot totuși întâlni astfel simboluri uitate sau abandonate vremelnic pentru un anumit grup sau societate și foarte expresiv pentru un altul, prin faptul că ele, simbolurile, pot exista în planul subiectului dar numai subordonat bazei planului obiectului.

Simbolul, ca modalitate autonomă de cunoaștere și comunicare, revelează anumite chipuri ale realității cele mai launtrice care resping categoric orice alt mijloc de cunoaștere pentru că ține de compunerea vieții spirituale. Mircea Eliade menționa: „Gândirea simbolică nu este apanajul copilului, al poetului sau al dezechilibratului, ea este consubstanțială ființei umane: precedă limbajul și gândirea discursivă. De aici și universalitatea sa, pentru că este virtual accesibil oricărei ființe umane, fără a fi intermediat de limbajul vorbit sau scris”.

Nu îmi doresc nici pe departe să epuizez acest subiect al simbolului ci doar să fac o trecere în revistă a simbolurilor întâlnite în arta populară românească de-a lungul secolelor. Încerc, pe de o parte, să dezvolt

posibila semnificație simbolică a elementelor ornamentale utilizate cu preponderență în plastica arhitecturală specifică zonelor rurale, iar pe de altă parte, să ajung la o revalorificare a rolului pe care simbolul îl deține în arta populară românească.

Constituent de prim rang al culturii universale dar și regionale, simbolul este omniprezent de generații pe obiectele casnice de ornament sau de utilizare zilnică dar și în arhitectura populară, dat fiind importanța simbolismului în gândirea primitivă și al rolului său elementar în viața oricărei comunități tradiționale. În acest sens, ornamentica tradițională românească se poate privi ca o talmăcire esențială în interpretarea și înțelegerea nu numai a artei populare românești, ci și a întregii noastre culturi populare, ea oferind un bogat și simpatetic material capabil să decodifice mentalitatea și concepția spiritului

țărănesc, ale căror origini se pierd în vremi imemorabile și care au supraviețuit cu îndârjire până în zilele noastre sub forma unui adevărat abecedar din care se pot desluși majoritatea semnelor scrise de țăranul român care de cele mai multe ori era lipsit de orice noțiune elementară de educație. Dar nu numai în ornamentica populară se ascund semnificații profunde, ci chiar în modalitatea în care sunt văzute și percepute anumite componente ale locuinței și gospodăriei țărănești, ale vetrei satului sau așezărilor rurale.

Limbajul plastic al arhitecturii populare românești dar și de pe obiectele pentru uz casnic, gospodăresc, dar și pentru mobilier cioplit din lemn despicat, cuprinde atât elemente geometrice (în cea mai mare parte) precum: cercul, rombul, triunghiul, liniile drepte, frânte, curbe dar și motive vegetale, zoomorfe, antropomorfe și cosmogonice stilizate. La origine, unele dintre ele nu au fost simple forme decorative, ci simboluri cu funcție magică și religioasă, care astăzi nu mai sunt percepute ca atare, datorită procesului de desemantizare și desacralizare survenit pe parcursul timpului.

Astfel motivele simbolice întâlnite cel mai frecvent și disponerea lor în cadrul construcției.

MOTIVE GEOMETRICE

Cercul. O posibilă imagine a perfecțiunii, dar și un simbol al protecției sugerat prin frontierele sale, această figură geometrică este foarte răspândită, fiind întâlnită în toate zonele etnografice. În Moldova o regăsim pe luminatoarele podurilor, o roată cu șase spițe înscrise iar în Maramureș apare adesea cioplită pe stâlpii porților, dar îl găsim și la baza stâlpilor/colonetelor de foisor (spre exemplu zona Vâlcea).

Torsada (sau frânghia). Motiv ornamental în formă de funie răsucită sau de spirală, folosit frecvent în arhitectură și în artele decorative (mai ales în ceramică și textile), torsada este întâlnită și în vocabularul arhitecturii populare și culte laică și religioasă din România. În Moldova aceeași torsadă o regăsim pe colonetele cu rol de ornament de pe casele bătrânești.

După afirmația lui G. Bratiloveanu și M. Spănu, Ca și motivul solar, invocat îndeosebi contra forțelor obscure, frânghia era destinată acelorași practici simbolice. În arhitectura laică țărănească, motivul apare

pe ancadramentele unor uși în Maramureș, ferestre, pe stâlpii porților care marchează intrarea în gospodărie (Gorj, Moldova, Bucovina, Maramureș), și chiar pe poartă (Gorj). Puternic reliefate pe stâlpii porților, torsadele (de exemplu, Maramureș) prezintă noduri sub formă de cruce sau cerc, chiar ramuri care se desprind din tulpina principală, iar uneori se termină cu capete de șarpe sau balaur, îmbrăcând astfel diverse conotații simbolice de-a lungul traseului lor.

Motivul funiei răsucite este prezent și în registrul decorativ bisericesc. Astfel, la bisericile de lemn, torsada apare ca un brâu ce înconjoară întreaga construcție (Maramureș, Vâlcea, Bihor, Argeo, Bacău, țara Vrancei biserică din Vetreoti-Herăstrău), pornind de la ușa de intrare și desfășurându-se pe orizontală de-a lungul fațadelor clădirii, întrerupt doar în dreptul golurilor ferestrelor, ale căror chenare pot fi împodobite cu același motiv decorativ (de exemplu, Argeș, Gorj, Valea Bistriței), așezat însă în poziție verticală. La fel, ancadramentele ușilor de intrare adesea tratate ca un real portal prezintă una sau mai multe torsade, simple sau compuse (de exemplu, Bihor, Hunedoara, centrul Moldovei), în combinație cu alte elemente simbolice, precum: rozeta solară, pomul vieții, șarpele. În ancadramentele golurilor de la intrarea în naos sunt realizate uneori în același mod (Hunedoara biserică din Braznic). Motivul apare chiar și la arcele de sprijin ale bolților și calotelor, pe ușile din lemn (Vaslui) ori la pridvorul bisericii, în poziție orizontală la partea superioară a balustradei (Maramureș) sau verticală colonete cu fusul în torsadă (Gorj, Argeo Biserică din Cârceoti, ținutul Sucevei Biserică din Băneoti). Steaua. În Biblie, Hristos este numit Luceafărul strălucitor de dimineață (Apocalipsa 22, 16).

Ciocârlanii acoperișurilor din zona Gorjului prezintă, printre numeroase alte motive ornamentale, și tăieturi în formă de stea. În același spațiu etnografic, decorații în formă de stea apar și la fruntarele acoperișurilor.

În Delta Dunării, scânduri traforate sub formă de stea intră în alcătuirea frontoanelor caselor.

MOTIVE VEGETALE

Creanga de brad, bradul, arbori, glastre cu flori sau ghivece, spicele de grâu sau secară, frunzele, toate constituie variante pe aceeași temă arborele vieții, simbol biblic al lui Hristos și al nemuririi sau după cum afirmă Jean Danielou Cristos este pomul vieții, mântuiei sunt fructele.

Motivul pomului vieții este preluat în diferite tipare în creația artistică a numeroase grupuri etnice. În plus, în tradiția populară românească, spicele erau interpretate ca simboluri ale bogăției, având menirea de a asigura prosperitatea casei, iar frunzele se pot interpreta ca simboluri ale nemuririi și învierii. În Câmpia Dunării apar adesea și motive vegetale plante stilizate sau flori și arbuști în ghivece. Efectuat în relief din tencuială,

motivul arborelui vieții poate fi regăsit în Bărăgan, Bihor, în Lunca Timișului și în zona etnografică Făget pe pereții exteriori ai caselor sau numai pe fronton. La începutul secolului al XX-lea porțiunile decorate în relief au început să fie colorate în roșu-cărămiziu sau albastru. În Dobrogea și Delta Dunării coamele acoperișului sunt marcate de țepe înalte închipuind deseori reprezentarea arborelui vieții. La casa Olănescu din Găiești (Argeș), pe arcadele pridvorului, sunt realizate motive vegetale. Scânduri traforate cu motive vegetale intră în alcătuirea frontoanelor la cerdacele din zona Neamț, la foișoarele unor locuințe din zona etnografică Buzău sau sunt întâlnite la balustradele unor prispe (de exemplu, zona etnografică Neamț și Trotuș mănăstirea Cașin). În plus, în zona Neamț, scânduri traforate cu motive vegetale sunt utilizate ca bolduri de acoperiș, la florile stâlpilor sau la porțile de la intrarea în gospodărie (de exemplu, Luminiș, Căndești).

Ornamente traforate reprezentând flori și ghirlande se utilizează și în Bucovina iar ciocârlanii acoperișului unei porți din Gorj sunt tăiați sub formă de brăduț. Motiv întâlnit des și în Maramureș, pe porți și pe stâlpii porților, pomul vieții apare în zone distincte în diferitele subzone ale Maramureșului, în tiparul traco-dacic și iranian Cosău, Mara și Iza inferioară; în tiparul elenistic pe Iza Mijlocie. În ținutul Sucevei, pomul vieții ornamentează atât pereții caselor, stâlpii porților, piese de mobilier, cât și ancadramentele ușilor principale ale unor biserici de lemn. De asemenea, motive vegetale stilizate apar în țara Vrancei, Buzău (de exemplu, la stâlpii de poartă ai unei gospodării din Chiojdu Mic), iar în Oltenia pomul vieții este cioplit în dulapii locuințelor semi îngropate.

MOTIVE ZOOMORFICE

Cocoșul. Animal solar, cocoșul îndeplinea probabil o funcție de protecție, îndepărtând forțele malefice care ar fi acționat asupra gospodăriei. Utilizarea acestui motiv ornamental ar putea fi legată de obiceiul sacrificării unui cocoș la construcția casei, prin zidirea capului său la

temelia clădirii, pentru asigurarea durabilității acestora. Îl întâlnim în Maramureș pe o poartă de sură, în zona Neamț și pe Valea Bistriței, la Secu cocoș de bold decupat din tablă. Elementul este prezent nu numai în ornamentica populară, ci și în poveștile românești, unde cocoșul are rolul paznicului de pe culmea casei sau de după ușă. Când vin diavolii (sau animalele pădurii), cocoșul îi lovește cu aripile peste cap.

Șarpele. Este posibil ca acest simbol să-și fi avut originea în credința populară conform căreia orice casă are un spirit protector denumit șarpele casei. De altfel, se spunea în credința populară că nu este bine să ucizi un șarpe în apropierea locuinței pentru a nu-ți atrage mânia spiritelor. Ca simbol, șarpele apare frecvent în Biblie, fiind menționat atât în prima carte a ei Geneza cât și în ultima carte Apocalipsa. Deși, în general, în context biblic, el are

o conotație negativă (șarpele este acela care a ispitit-o pe Eva, determinând-o să guste din pomul cunoștinței binelui și răului, aducând astfel blestemul asupra pământului), fiind asociat diavolului, în cartea Numeri (cap 21), întâlnim șarpele de aramă, ca prototip al lui Hristos care oferă viața veșnică tuturor celor ce cred în El. De asemenea, el poate întruhipa înțelepciunea și prudența. Utilizat ca ornament, șarpele este întâlnit frecvent pe stâlpii caselor din zona Gorjului sau la ciocârlanii învelitorilor de șită. În aceeași zonă etnografică motivul apare figurat pe cheia de boltă a unui arc dublu la biserica din Arhșuți Bălești și pe ancadramentele golurilor, după cum notează și cercetătoarea Ioana Cristache Panait: „Pe ancadramente unduiește imaginea șarpelui, cu sensurile acum pline de taină, pentru care strămoșii geto-daci îl aleseseră pentru obiectele de podoabă”. Apare în decorul tâmplilor, al arcelor boltirii, și chiar al cuierului de cușme din biserică șarpele, împreună cu soarele, se află și azi pe porțile scheienilor (în Brașov): „De îndată ce păreșea Cetatea

Brașovului, călătorul avea surpriza ca trecând pe sub Poarta Ecaterinei să i se înfățișeze un peisaj cu totul opus: străzi înguste, în pantă, erau străjuite de căsuțe pitorești, din bârne, cu porți din lemn, din care se ivea nelipsitul ciocan de poartă, în formă de șarpe, îndeplinind funcția de «sonerie», dar și de apărător de rele al stăpânilor casei. Șerpi tăiați adânc în scândurile groase pot fi observați în interiorul locuințelor semi îngropate din Oltenia. La casele din Lunca Timișului s-au realizat în relief din tencuială dragoni sau balauri.”

Calul. Animal apropiat omului, calul avea o funcție apotropaică, veghind asupra casei.

Astfel se explică amplasarea de o parte și de alta a intrării în bordeiele din Oltenia a două capete de cal. În arhitectura locuințelor, acest motiv ornamental reprezentat mai ales sub forma a două capete de cal, dispuse în oglindă unul față de celălalt,

apare în partea superioară a porților, tăiat în scândurile groase (de exemplu, în Agăș zona etnografică Trotuș) sau puternic stilizat sub forma unor console dispuse de o parte și de alta a stâlpului porții (zona etnografică Neamț), precum și la florile stâlpilor de cerdac (Neamț, ținutul Sucevei). De asemenea, fruntarele prispelor (în zona etnografică Gorj și în ținutul Sucevei) erau cioplite la capete sub formă de cap de cal. În ținutul Sucevei, unele dintre consolele ce susțineau streășina largă care proteja prispa aveau terminația cioplită în același motiv. În zona etnografică Trotuș, întâlnim scânduri traforate sub formă de potcoavă la balustrada târnațului. Motivul poate fi observat și la acoperișul caselor: bold sub forma unui călăreț decupat în lemn (pe Valea Bistriței) sau ciocârlani având ca model capul de cal (Gorj).

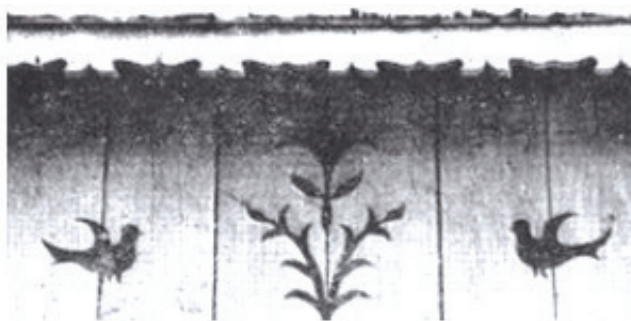
Acest simbol pare să aibă rădăcini adânci, care merg până la cultura dacică.

Astfel, Ioana Cristache Panait menționează: „Reamintim folosirea motivului cap de cal în confecționarea podoabelor dacice” Îl regăsim, astfel, în decorul consolelor (de la îmbinarea pereților, dar și a celor pe care reazemă arcul bolții naosului), în cel al fruntarelor prispei, al temeliei, dar și în cel al obiectelor cultice (sfeșnice). Dar calul, ca și alte simboluri, are o bipolaritate: este, în același timp, purtător al vieții și al morții (Apocalipsa, 21). Poate că tocmai dintr-o astfel de rațiune este utilizat în vocabularul decorativ al bisericilor de lemn. Aici, în arhitectura religioasă, motivul este întâlnit la tălpile masive pe care se sprijină construcția, la consolele care susțin arcele bolților și mai ales la îmbinările de colț ale bisericii (zona Gorj). Calul este inclus frecvent și în basmele românești unde, ca tovarăș al eroului pozitiv, este un sfătuitor prețios care îi oferă stăpânului soluția cea mai nimerită pentru a ieși din impas.

Păsările. Pasărea se opune șarpelui așa cum simbolul lumii celeste se opune celui al lumii terestre. De asemenea, zborul lor le predispune, bineînțeles, să servească de simbol relației între cer și pământ. Ca

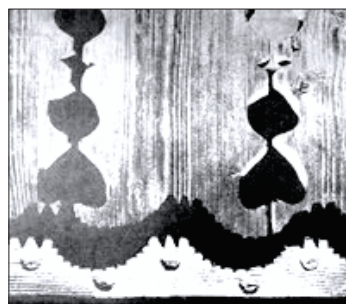
motiv ornamental, păsările sunt întâlnite la ciocârlanii învelitorilor de șindrilă din Oltenia, dar și la boldurile din tablă sub formă de păsări cu flori în cioc de la casele noi din zona etnografică Trotuș și la boldurile de acoperiș din zona Neamț. Scânduri traforate în forme avimorfe pot fi observate pe Valea Bistriței la paziile acoperișurilor, precum și în Județul Neamț unde la frontoanele acoperișurilor în două ape de la grajduri și la porțile fânăriilor s-au traforat cu o deosebită frecvență păsările în zborul lor grațios. În zona etnografică Făget, pe frontoanele caselor s-au realizat păsări în relief de tencuială.

Pasărea (porumbelul) ar putea fi și un simbol al sufletului, așa cum apare în credințele populare legate de moarte un mijloc de încorporare a sufletului, pentru ca acesta să-și poată lua zborul către cer. De aici, amplasarea unui porumbel din lemn la stâlpii funerari de la mormintele din sudul Transilvaniei ca și din ținuturile slave de dincolo de Dunăre.

Motive antropomorfe Siluete umane singulare sau în grup. Sunt simboluri ale omului care veghează asupra gospodăriei sale. Astfel, în Vaslui, Dolj și în satele de aromâni din Dobrogea, stâlpii porților sunt ciopliți uneori sub formă de siluetă umană sau cap de om (mască) stâlpi antropomorfi. După cum menționează Georgeta Stoica,

motivele antropomorfe sunt mai rare și apar sub formă de mască, cum este cazul în decorația bordeielor din Oltenia, de figuri sugerate sau de elemente bine definite, ca în cazul stâlpilor de poartă din zona Doljului sau a Tutovei. Figuri antropomorfe sunt întâlnite adesea pe

stâlpii porților Maramureșene. La gospodăria din Berbeoti (Maramureș), ele apar pe elementele constitutive ale porților, pe uși și ferestre. Scânduri traforate sub formă de siluetă umană intră în componența balustradelor prispelor din Oltenia, dar pot fi regăsite și în nordul Moldovei (figura 14). Dar cele mai multe motive antropomorfe apar pe fețele troițelor din lemn, unde sunt realizate în tehnica cioplierii (figura 15). Mâna poate fi percepută ca o barieră în calea forțelor malefice.

Mâna exprimă ideile de activitate, în același timp pe cele de putere și dominație.

Apare ca motiv ornamental în Maramureș, dar și în Oltenia, la locuințele semiîngropate mâna cu 5 sau

6 degete, motiv cioplit adânc în scândurile groase care încadrează intrarea în gârlici.

MOTIVE COSMOGONICE

Soarele. Fiind considerat un simbol cu funcție purificatoare, soarele avea menirea de a curăța spațiul de orice influență malefică. Ca și alte simboluri cu rol de protecție, acesta apare frecvent la porți, și nu întâmplător: poarta, fiind considerată un prag între lumea exterioară (de unde, conform credințelor, puteau veni toate relele) și cea interioară, trebuia păzită.

În legendele românești, soarele luminează și încălzește pământul și pentru că nu are nici un pic de răutate, încălzește deopotrivă orice vietate. Pierre Canavaggio menționează că puterea sa este benefică pentru toți cei ce sunt plasați sub semnul lui.

Pentru Jean Chevalier și Alain Gheerbrant, „dacă nu este un zeu el însuși, soarele reprezintă la multe popoare o manifestare a divinității. În cultura creștină, soarele este un simbol al lui Hristos (Apocalipsa 1,16), al lui Dumnezeu (Psalmi 84,11).

Chiar și cercul este adesea o emblemă a soarelui. Motivul solar este foarte răspândit, fiind prezent în majoritatea zonelor etnografice atât datorită semnificației sale și asemuirii motivului cu semnul perfecțiunii, cercul, cât și multiplelor posibilități ale acestuia de a crea, geometrizat, elemente decorative.

În arhitectura populară, îl găsim pe porți și pe stâlpii porților (Gorj, Maramureș, Neamț, Bucovina, ținutul Sucevei, Bacău, Hunedoara, zona etnografică Troțuș, Cluj), pe contravântuirile stâlpilor de poartă (Gorj), pe stâlpii sau colonetele de pridvor sau cerdac (Gorj, Neamț, Bucovina), pe grinzile caselor (ținutul Sucevei, Hunedoara), pe ancadramentele ușilor (Maramureș) sau cioplit adânc în scândurile groase care încadrează intrarea în gârlici, la locuințele semiîngropate din Oltenia.

Motivul solar este realizat în relief de tencuială pe pereții locuințelor din Valea Timișului, din zona Lăpușului și din zona etnografică Făget. De asemenea, îl găsim și pe frontonul unei case din Borlova. Scânduri traforate sub formă de rozetă sunt utilizate uneori la alcătuirea florilor stâlpilor de cerdac sau a frontoanelor cerdacelor unor case din zona Neamț. Simbolul solar apare și în arhitectura pietrei, fiind întâlnit frecvent pe aproape toți stâlpii de porți și de case de la Grozești-Troțuș sau Scheia (Vaslui) și Tansa (Iași), precum și pe marii colaci de fântână sau pe unele cruci cioplite în piatră.

La bisericile din lemn, motivul apare pe ancadramentele ușilor și ferestrelor (centrul și nordul Moldovei,

Bucovina, Hunedoara, Gorj), pe uși (biserica din Sălaj, ținutul Sucevei, Gorj), pe terminațiile în consolă ale bânelor superioare (de exemplu, biserica din Răpciuni-Neamț, biserica din Brooteni ținutul Sucevei) sau pe

consolele de la nașterea bolților (biserica din Broșteni ținutul Sucevei).

Rozeta este un motiv preferat și în țara Vrancei. Forme stilizate ale soarelui (cerc, rozetă) apar și pe troițe. În opinia lui Andrei Pănoiu, troițele sunt ornamentate cu motive străvechi ce ne trimit mai ales la cultul solar sau la cultul uranic celest.

G. Bratiloveanu și M. Spânu vorbesc de reprezentări solare antropomorfizate și cele puternic stilizate. Pentru ei, rozetele sunt geometrizări ale motivului solar cu un număr distinct de brațe, înscrise într-un cerc cu rol de chenar (coroană solară), crestat, simbolizând întotdeauna razele solare. Rozeta cu cinci brațe este mai puțin întâlnită, cea mai frecventă fiind cea cu oase brațe. Se întâlnesc, însă, rozete cu șapte, opt, nouă și chiar optsprezece brațe. Atunci când numărul de brațe se multiplică și capătă o curbură dinamică, se formează morișca. Aceasta este și ea întregită de un chenar circular de raze (coroana solară). În Bucovina, rozeta obișnuită este cea cu patru și șase frunze înscrisă în cerc. Întotdeauna motivul a înclinat mai mult spre rozeta crestată decât spre morișcă, aceasta din urmă fiind întâlnită numai la unele biserici vechi (Moldovița, Horodnic) și în casele orășenești din Suceava.

Luna, ca simbol feminin, asigură fertilitatea casei. Ea dirijează și ciclurile vieții, evoluând de la lună nouă la lună plină.

Uneori luna apare împreună cu soarele, chiar în ipostaze antropomorfizate (femeie și bărbat). În basmele românești, cel mai adesea luna este socotită femeie. Ea a fost pețită de fratele ei, soarele. Dumnezeu a împiedicat incestul, îndepărtându-i să nu se întâlnească. Totodată, unele povești populare prezintă soarele și luna ca fiind ochii lui Dumnezeu care luminează pământul. La gospodăria din Berbești (Maramureș), soarele și luna apar pe elementele constitutive ale porților, pe uși și ferestre, la fel, le găsim pe ancadramentul ușii de intrare în biserica din Forăoți (ținutul Sucevei) sau pe o troiță din Maramureș.

MOTIVE CREȘTINE

Ochiul. Interpretat ca ochiul lui Dumnezeu, simbolizează ocrotirea divină și omniprezența Sa. De asemenea, poate fi interpretat și ca organ al percepției umane, ochiul omului care veghează să nu pătrundă în locuință spiritele malefice. Acest motiv este întâlnit încrustat în lemn, pe fruntarele gârliciului locuințelor semiîngropate din Oltenia.

Crucea. Principalul simbol al creștinismului, crucea amintește de moartea și învierea lui Hristos care a nimicit moartea și a adus la lumină viața și nemurirea, prin Evanghelie (2 Timotei 1,10) și pentru ca prin moarte să-l surpe pe cel ce are stăpânia morții, adică pe diavolul (Evrei 2,14).

Crucifixul este unul din motivele ornamentale cele mai comune în Bucovina, fiind întâlnit la capitelurile stâlpilor de cerdac din zona Humorului și în satele din podișul Sucevei. Crucii și rozete apar și pe grinzile meșter

din jud. Hunedoara și pe ancadramentele ușilor unor case din Maramureș. Descriind ornamentica din județul Gorj, cercetătorul și istoricul de artă Ioana Cristache Panait menționa: „În sculptura, neîntrecută, a prispelor domină motivul mărului și al crucii. Tot în Gorj, la biserici, pe ancadramente, pe consolele arcelor și pe undrele, apare crucea de Malta.”

În ținutul Sucevei, crucea este un element des întâlnit pe chenarele ușilor de intrare sau a golurilor de trecere din pronaos în naos.

În repertoriul decorativ din țara Vrancei, printre ornamentele preferate se numără și crucea de veche tradiție în arta populară a zonei.

În încheiere putem conchide:

- Indiferent de zona etnografică, motivele simbol erau amplasate doar pe anumite elemente bine stabilite. Astfel, le întâlnim pe stâlpii porților și fântânilor, pe porți sau uși, pe ancadramentele ușilor și ferestrelor, pe undrele, la colonetele pridvoarelor sau cerdacelor, la florile stâlpilor și balustradele pridvoarelor, pe unele grinzi mai importante ale caselor, la frontoanele acoperișurilor în două ape sau pe coama acestora. De asemenea, crucile și troițele sunt ornamentate cu diferite motive simbolice.

- Cele mai răspândite motive simbolice sunt reprezentările stilizate ale soarelui urmate de funie și de motivele vegetale (acestea din urmă au luat amploare mai ales începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, odată cu dezvoltarea tehnicii traforajului).

- Utilizarea motivelor simbolice în arhitectura tradițională românească conferă acestuia nu numai o notă aparte de originalitate, ci și un substrat spiritual care vorbește noilor generații, peste veacuri, despre credințele populare ale vremii, ajutând astfel la descifrarea înțelesului lor.

Bibliografie:

- Bârlea, Ovidiu, Mică enciclopedie a poveștilor românești. București: Editura Științifică și Enciclopedică. 1976

- Bratiloveanu, Gheorghe, Spânu, Mihai, Monumente de arhitectură în lemn din ținutul Sucevei. București: Editura Meridiane. 1985
- Cherciu, I., Arta Populară din țara Vrancei, București: Editura Enciclopedică. 2004
- Chevalier, Jean., Gheerbrant, Alain. (1973), Dictionnaire des symboles, Paris: Edit. Seghers et Ed Jupiter (trad. rom. Dicționar de simboluri, Iași: Polirom, 2009).
- Cojocaru, Nicolae, Casa veche de lemn din Bucovina. București: Editura Meridiane. 1983
- Cristache-Panait, I., Arhitectura de lemn din județul Gorj. București: Editura Arc. 2001
- Cristache-Panait, I., Arhitectura de lemn din județul Hunedoara. București: Editura Arc. 2000
- Datini, 5-6/1994.
- Dăncuș, M., Zona etnografică Maramureș. București: Editura Sport-Turism. 1986
- Eliade, M., Imagini și simboluri. București: Editura Humanitas. 1994
- Enache, S., Pleoa, T., Zona etnografică Dolj. București: Editura Sport-Turism. 1982
- Florescu, E., Arhitectura populară din zona Neamț, Complexul muzeal județean Neamț. 1983
- Ichim, D., Zona etnografică Troțuș. București: Editura Sport-Turism. 1983
- Mihalcu Mihail, Fața nevăzută a formei și culorii, Enciclopedia îndeletnicirilor tehnico-artistice populare vechi de la A la Z, Editura Tehnică, 1996
- Nistor, F., Maramureș, țara lemnului. București: Editura Sport-Turism. 1983
- Pănoiu, A., Arhitectura tradițională gorjeană. Târgu Jiu: Editura Centrului Județean al Creației Gorj. 1996
- Petrescu, P., Creația plastică țărănească. București: Editura Meridiane.
- Petrescu, P., Stahl, P.H., Pavel, E., Secoan, E. Vulcănescu, R., Florescu, F.B. (1969), Arta populară de pe Valea Bistriței. București: Editura Academiei. 1976
- Stoica, G., Arhitectura populară românească. București: Editura Meridiane. 1989
- Stoica, G., Ilie, R., Zona etnografică Câmpia Boianului. București: Editura Sport-Turism. 1990
- Stoica, G., Petrescu, P., Dicționar de Artă Populară. București: Editura Enciclopedică. 1997

CONCORDANȚE FRIEDRICH NIETZSCHE – MIHAI EMINESCU

Mircea COLOȘENCO

I

Ideea pare hazardată. Cei doi, deși contemporani, nu s-au cunoscut personal ori prin opere. Nu s-au interferat/intermediat într-un anume fel. Nu au avut prieteni, colegi ori profesori comuni. Mai mult, preocupările social-spirituale au fost total distincte și diferite ca gen, structură, tematică. (Facem abstracție de viața lor privată și de idiosincrasii.)

În cercetarea noastră, în condiții de adevăr ne-am impus o neutralitate severă (germ. *Wertfrei*), pentru a realiza un studiu de strictă obiectivitate estetică cotidiană și diferend față de celelalte discipline/științe, rezumându-ne doar la concordanța conceptelor: *eterna reîntoarcere*, *Übermensch/supraomul/ omul de dincolo* și *voința de putere*.

Bibliografia celor două personalități geniale este bogată, dar nu a fost tratată încă o asemenea temă.

La *Friedrich Nietzsche* (1884, Röcken – Weimar, 1900), entitățile enunțate sunt definite, comentate și supradimensionate. Au devenit chiar un corp de doctrină și insuflate germanilor ca dogmă. De altfel, bazele „crezului” germanist au fost puse de J.G. Fichte, Otto Bismarck, Henri de Trutschke, H. St. Chamberlain, iar savanții ca W. Wundt, Adolf von Harnack, R. Fucen, W. Ostwald i-au definit principiile, invocând *mitul sângelui*.

Pentru H. St. Chamberlain, cultura europeană este esența germană și nu de spirit latin: tot ce e bun la francezi este franc, la spanioli – vizigot, la italieni – longobard (*Kriegsaufsätze*, Bruckmann, München, 1915). În același sens, de curând, se încearcă inocularea ideii cum că dacii din România sunt de seminție germană, venind – cândva, din vestul Europei în perimetrul carpato-dunărean, dar întorcându-se ulterior în Olanda și Danemarca, ținuturile lor de origine (Alexandru Bădin. *Dacia din vestul Europei în istoriografia europeană*. New York, U.S.A., 1998). Însă dincolo de acest *furor teutonicus*, care nu dă, totuși, tonul vieții, germanismul (în ceea ce l-a privit, deopotrivă și pe Nietzsche și pe Eminescu) este o parte a culturii europene, alături de celelalte culturi/civilizații ale bătrânului continent.

La *Mihai Eminescu* (Ipotești, 1850 – 1889, București), valorile culturii germane au fost luate ca atare. Făcându-și studiile în mediu germanic, Cernăuți-Viena-Berlin, structura culturii generale/speciale asimilate poartă amprenta stilului germanic, în completă conștiință de sine întru excelența firii proprii a neamului românesc. Geniul limbii și seminției sale neolatine, clădită pe cercul intereselor comune moștenite instinctiv daco-romane, i-au deschis drumul spre lumină creatoare ca personalitate distinctă. Mai întâi, G. Călinescu, descriindu-i opera și punctând din aproape în mai

aproape, înainte ca ea să fie editată perpersiciusian, mai apoi, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, cu preferință la influențele romantismului german, i-a cercetat și delimitat spațiul cultural asimilat din lumea de cultură și civilizație germană. Schopenhauer, Fichte, Fd. v. Hartmann, pe de o parte, dar și Jean Paul Richter, Hölderlin, Novalis, Schiller, Arnim, Creuzer ș.a. pe de altă parte, dar nu și Fr. Nietzsche...

Concordanța/corespondența/potrivirea este o rezultată a rolului jucat de lecturile comune din acele surse teoretice și istorice parcurse de cele două personalități și viziunile proprii de geniu, independente și paralele, dacă nu concomitente. Am zice cu alte cuvinte: *sensul epocii*.

Când William Whewel a descris, pentru prima dată, conceptul de concordanță în filosofia științei (*Philosophy of the Inductive Sciences*, 1840), evidențiind procesul prin care inducțiile leagă faptele de formarea de idei noi, a crezut optimist că există o singură concepție corectă cu rol unificator.

Pe parcurs, lucrurile s-au schimbat, ceea ce încercăm și noi să discernem în continuare.

II

Un sector al operei eminesciene mai puțin cercetat/aprofundat în sine este cel dedicat de poetul național dramaturgiei/teatrului, ba, considerat ca o neîmplinire a geniului.

Opera dramatică originală eminesciană are următoarea structură:

• **drame istorice:** *Decebal*, *Pacea vine s-o ceară*, *Bogdan-Dragoș*, *Gruie Sânger*, *Alexandru cel Bun*, *Ștefan cel Tânăr*, *Petru Rareș*, *Cel din urmă Mușatin*, *Alexandru Lăpușneanu*, *Mira*, *Andrei Mureșanu*, *Povestea*;

• **comedii:** *Minte și inimă*, *Elvira în desperarea amorului*, *Convorbiri literare: Romancero español* (scrise în versuri), *Gogu tatii*, *Județul Împăratului*, *Județul lui Vodă* (în proză).

La **dodecameronul** dramelor istorice, consacrat sub acest titlu generic de către G. Călinescu, au mai fost adăugate alte trei încercări dramatice: *Călugărul și Chipul*, *Regina și cavalerul*, *Amor pierdut-viață pierdută*.

Primele două din seria **dodecameronului** sunt subiecte gemene, inspirate din perioada Războaielor romano-dacice (101-106 d. Hr.), respectiv *Decebal* și *Pacea pământului vine s-o ceară*; le-am contopit într-un text comun sub formă de poem dramatic *Decebal* (Editura Sfera, Bârlad, 2000, 60 p.) subtitrat *Teatru patetic*, propunând o lectură fluentă.

Ceea ce trebuie menționat de la început este faptul indubitabil că opera dramatică eminesciană originală are subiecte unitare în fabulații coerente și cu personaje ce reprezintă pasiuni și nu ființe, care se înfruntă în numele unor idei, stări, situații. „Într-adevăr, Eminescu a inventat la noi drama care nu e în fapte și întâmplări, ci în omul care gândește și simte, prins cum este în durerea lumii, confruntat cu sine și cu alții într-o pierzanie, care e a tuturor.” (Petru Creția. *Introducere*. M. Eminescu. *Opere. Teatrul original și tradus*. VIII. Editura Academiei

Române, București, 1986, p. XXI).

Sistemul conceptual al rodurilor dramatice originale este triadic: *geneza neamului* – „Decebal”, *geneza statului* – „Bogdan-Dragoș”, iar *sfârșitul unei încrengături ereditare conducătoare* – „Alexandru Lăpușneanu”. Celelalte opuri sunt complementare acestor lucrări dramatice, singurele încheiate ca formă literară față de cele rămase la limita de însăilări.

III

În fond, cum putem considera faptul că, în concepția literară eminesciană, se pot regăsi cele trei noțiuni invocate (*eterna reînnoțire*, *Übermensch*, *voința de putere*) raportate la poemul dramatic *Decebal*?

Personajele principale – Traian și Decebal – reprezintă totodată două principii/concepte ale autorului, două idei distincte.

Marcus Ulpius Traianus (53-117 d.Hr.), originar din Hispania, primul provincial devenit împărat al Romei (98-117 d. Hr.), a condus războaiele cu dacii (101-102, 105-106 d. Hr.) și cu parții (114-117 d. Hr.).

Decebalus per Scorilo i-a urmat la tronul Daciei regelui Duras-Diurpaneus (87-106 d. Hr). Strateg talentat. Învins de Traian, se sinucide. Capul retezat îi este arătat lui Traian, trimis la Roma și aruncat pe treptele Gemoniae, locul unde se aruncau stârvurile osândiților la moarte.

Dacia lui Decebal, Dacia din nordul Dunării, a fost transformată în provincie romană (*Moesia Inferior*) și populația romanizată, iar ulterior, întregul teritoriu carpato-danubian a fost părăsit din ordinul împăratului Aurelian (271).

Între cei doi protagoniști ai poemului dramatic *Decebal*, la care se adaugă Principele Tazig, dialogul se poartă în jurul *eternei reînnoțiri* (v. 691-703) a *supraomului* (v.749-761), a *voinței ca putere* (v. 1291-1301).

Cele trei concepte/principii au un punct nodal comun: *Genius*, personificarea forței generatoare la romani, care sălășuiește în om. Fiecare bărbat, liber ori sclav, are un *genius* al său, care îl însoțește de la naștere până la moarte.

Acest *Genius* era, în cultul familiei, *pater familias*, divinitate tutelară nu numai pentru individ și familie, ci și pentru întregul popor – *Genius Populi Romani* din care s-a dezvoltat *Genius Augusti* (geniul împăraților), respectiv, *voința de putere*, în triadă cu *supraomul* și cu *eterna reînnoțire*.

Ceea ce trebuie subliniat este faptul că, și în Dacia, a fost atestat *Genius* ca forță protectoare: *Genius Daciarum*, *Genius Natorum*, *Genius Liberatorum et Servorum*, *Genius Loci*, *Genius Commerci* etc.

Așadar, concordanțele nietzschiene-emesciene sunt, pe cale de consecință, concordanțe germanice-latine.

Așadar, nimic nou sub soare...

IV

Scânteia comună concordanței celor doi geniali

gânditori a fost consultarea operei majore a nu mai puțin faimosului *Arthur Schopenhauer* (1788-1860).

În vreme ce Fr. Nietzsche a declarat fără nici un fel de dubiu: „Ateismul a fost ceea ce m-a condus la Schopenhauer”, cu precizarea anterioară „Tocmai tragedia este dovada că grecii nu erau pesimiști, Schopenhauer s-a înșelat aici, după cum s-a înșelat în toate.” (Fr. Nietzsche. *Ecce homo. Cum devii ceea ce ești*. Cap. *Inoportunele*. Trad. de Liliana Miclescu. Edit. Centaurus SRL, Buc., 1991, pp. 37, 42, Mihai Eminescu l-a considerat pe marele filosof A.S., într-o polemică din ziarul „Timpul” (8 februarie 1878), drept *spiritus rector*: „Schopenhauer, care numește pe Hegel șarlatan și școala sa o adunătură de stârpituri” [...] „zice: Dreptul poate fi suprimat prin forță, niciodată nimic (blos *unterdrückt nic aufgehoben*) (vezi *Lumea ca voință și idee*, vol. II, p. 680) și fiecare are dreptul a face tot ce nu atinge pe altul (*Parerga*, vol. II, p. 257)”. (Mihai Eminescu. Opere. Vol. X, *Publicistică*, Editura Academiei R. S. România, București, 1989, p. 44).

Și, totuși, cei doi geniali gânditori au avut reacții asemănătoare în privința conceptelor *eterna reîntoarcere*, *supraomul* și *puterea ca voință*:

I. ETERNA REÎNTOARCERE:

- Fr. Nietzsche. „Nemurirea costă scump: pentru ea se moare de mai multe ori în timpul vieții. Există ceva pe care eu îl numesc ranchiuna măreției; tot ceea ce este măreț, o operă, o faptă, odată desăvârșită, se întoarce neîntârziat celui care a înfăptuit-o. Tocmai fiindcă a înfăptuit-o, el este acum slab, nu-și mai suportă fapta, n-o mai privește în față.” (*Ecce homo*, op. cit., p.57).

- M. Eminescu.

„DECEBAL:

Tu ai găsit-o... vorba ce ne-nseamnă
Furtuna da! Oceanul! Vijelia...
Astăzi o lume-n fundul ei visează
Și stele poartă pe oglinda-i creață,
Dar mâni ea falnică cumplit turbează
Și mișcă lumea ei negru măreață
Pe-ale ei mii și mii de nalte brațe
Ducând peirea țări înmormântează...
Azi duc diluviu... mâne, nemurie
O armonie care capăt n-are
Astfel e-a ei întunecată fire
Astfel e sufletu-n antica mare
Ce-i pasă ce simțiri o să vă-nspire
Indiferentă... solitară... mare!
Astfel sunt dacii – luptă... ș-apoi piele!”

(Mihai Eminescu. *Decebal*, pp. 127-150, în vol. M. E. Opere, IV, *Teatru*. Ediție critică, note și variante de Aurelia Rusu. Studiu introductiv de George Munteanu. Editura Minerva, București, 1978, p. 140)

Textul reprodus de noi, elaborat în anii studenției, cca. 1872-1873, mss. 2254, 2286, apare independent în mss. 2287, f. 59, sub formă de sonet titrat *Adânca*

mare, transcris împreună cu altele trei (I. *Cum oceanu-ntăratat*; III. *Veneția*; IV: *Maria Tudor*), fără ca vreun editor/exeget să-l menționeze ca parte componentă din drama *Decebal*;

II. UBERMENSCH/ SUPRAOMUL/ OMUL DE DINCOLO:

- Fr. Nietzsche. „Cuvântul *supraom* pentru desemnarea tipului celei mai înalte izbânzi, în contrast cu oamenii moderni, cu oamenii buni, cu creștinii și alți nihilști – cuvânt care în gura lui Zarathustra, distrugătorul moralei, dă mult de gândit – a fost înțeles aproape peste tot cu deplină candoare în sensul acelor valori a căror antiteză apare în figura lui Zarathustra, vreau să spun că a fosst înțeles drept tipul *idealist* al unui tip superior de om, jumătate sfânt și jumătate geniu...” (*Ecce homo*, op. cit. p. 31)

- M. Eminescu.

„DECEBAL:

Acei ce domnesc lumea... sclavi ei înșși
A unuia... a celui ce-i mai rău,
Mai crunt, mai diabolic, mai tiran!
Astfel îi vezi urmând unul la altul
Umbre sinistre și rușinea lumei
Tiberius, Caligula nebunul,
Claudiu acea jucărie de muieri –
Și Nero... Și-n fiecare din romani
Este sâmburele acestor pasiuni,
În apăsare el e un Catilina,
Apăsător e fiecare un Nero.” (*Decebal*, pp.127-150, op. cit. p. 142).

III. VOINȚA/ DORINȚA/ PASIUNEA CA PUTERE/ STĂPÂNIRE/ DOMINARE:

- Fr. Nietzsche. „Dorința de a stăpâni e cutremurul de pământ ce rupe și desparte tot ce-i șubred și găunos, e zdrobitorul mândros al tuturor mormintelor văruite, care mugește și pedepsește; punctul de întrebare țâșnind alături de răspunsurile premature.” (*Așa grăit-a Zarathustra*. În românește George Emil Bottez. Edit. Librăriei Casa Școalelor, Antet, București, 1916, p. 160);

- M. Eminescu.

„DECEBAL:

Pe cai, pe cai! Războiul este gata,
Puneți pe Dunăre un jug de lemn
Ca să mugească ca și taurii noștri
Acea bătrână și-ndrăzneată mare
Ce curge între noi și-ntre romani.” (*Decebal*, pp. 127-159, op. cit. p. 147).

*

...Quod erat demonstrandum...

În primul rând Mihai Eminescu

Ion N. OPREA

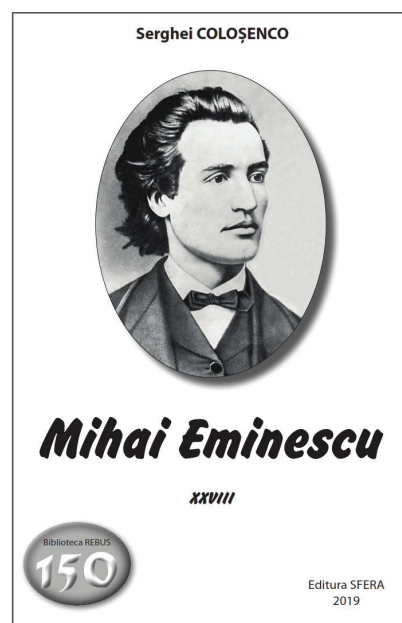
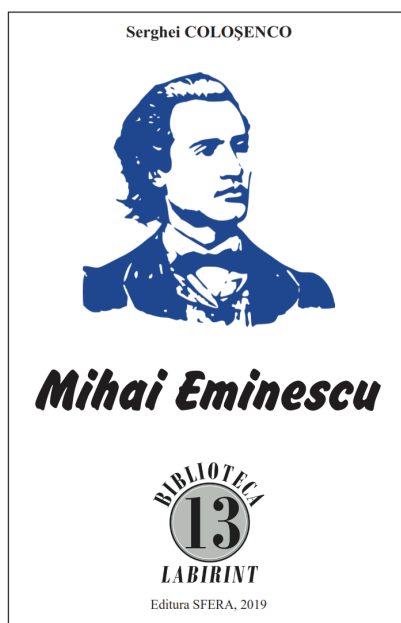
Despre Mihai Eminescu, ce gândesc americanii despre poetul nostru național, cum procedează românii din diaspora cu copiii lor ca aceștia să știe limba părinților lor, **Lucia Cherciu**, profesoară de engleză la State University of New York din 1997, de loc din Păulești – Vrancea, România, de vorbă cu botoșăneanul Georgică Manole – și dânsul milcovean – prin intermediul revistei „Pro-Saeculum”, Focșani

...„Am învățat-o pe fetița mea câteva rugăciuni, și în româneșteși în engleză, pe care le spunem la culcare. Uneori seara îi recit și „Somnoroase păsările” și o dată mi-a spus că vrea să spunem și rugăciunea asta. I-am explicat că nu e o rugăciune, ci e o poezie a poetului nostru național, dar m-am gândit apoi că poate ea are mai degrabă dreptate. Fiecare popor are nevoie de rugăciunile lui laice și pentru noi Eminescu a însemnat asta. Faptul că l-am lăsat să trăiască în mizerie și nu l-am recunoscut din timpul vieții reprezintă o metaforă pentru felul cum tratăm oamenii de cultură și artă în societatea românească. Știu multe poezii de Eminescu pe de rost din liceu și le recit când sunt numai eu cu fetița sau în clasă studenților mei când vreau să le explic iambul și troheul, pentru că este mult mai ușor să auzi muzica și ritmul într-o limbă pe care nu o înțelegi. Din păcate, Mihai Eminescu nu este cunoscut în America. Se traduce foarte puțin în America din alte literaturi și chiar când se fac traduceri, acestea apar mai degrabă la edituri mici și se pierd printre cele patru mii de cărți care se publică în fiecare zi”, sarcină care i-ar reveni Institutului Cultural Român, înțeleg din discuția dintre profesoară și conjudețeanul ei, Georgică Manole, publicată în „Pro-Saeculum” nr.7-8, 2018, p.60-63, revistă de cultură, literatură și artă, Focșani-Vrancea-România.

Tot din discuția celor doi – Lucia Cherciu și Georgică Manole – aflu lucruri deosebit de interesante despre profesorii și școala unde a învățat intervievata – Mircea Dinutz, Gheorghe Zaharia, Liceul din Focșani –, despre volumele ei de poezie – „Lepădarea de limbă”, Editura Vinea, 2009, „Altoiul Râsului” Editura Brumar, Timișoara, ambele „o pendulare între realitatea de acasă din România și experiența de a trăi în altă țară de 22 de ani”, volume la care se adaugă altele: în românește „Flori comestibile”, din care, un titlu, „Cum s-o faci pe mama să râdă”, a fost nominalizat pentru premiul de poezie Eugen Paul Nassar din Statul New York, volumul, tot în engleză, „Cu trenul la București”, încă o dovadă că, în tot ce scrie româna, în română cât și în engleză, este, mereu, „o pendulare dintre locurile unde a trăit și celebrarea portretelor de neuitat ale oamenilor pe care i-a cunoscut”, încredințată că „orice român din diaspora trebuie să fie sigur că este înarmat cu cărți vechi și noi de acasă”

Cât privește familia și casa de la Păulești, spune profesoara, „este uimitor că noaptea mă visez acolo... casele acelea de la munte formează fundalul și scena viselor mele noapte de noapte”...

APARIȚII EDITORIALE

ORICÂND DESPRE MIHAI EMINESCU

- urmare din pagina 1 -

Cu inima de permanent amarez în vers, **MIHAI EMINESCU** este veșnicul peregrin prin sufletele ființelor îndrăgostite și poezia sa are darul de a adormea chiar și acum cu nesaț natura iubirii ca pe un spectacol contemplat dinăuntru, surprins în înfățișările primordiale ale poemelor inimii sale, căci trăirea în locuri intime și fascinante a reușit să-i proiecteze măcar pentru o clipă ființa pe fundalul eternității. De altfel, **POETUL NAȚIONAL** conține în el reperatele unui labirint agale, mereu seducător și enigmatic. Noblețea mișcărilor și statura impozantă, ca și figura hieratică îți dau senzația atunci când îi cunoști creația că ai de-a face cu un patriarh în stare să refacă oricând tipologia spirituală a unui întreg neam și să recupereze farmecul de altădată al unor iluzorii fantasmă ale umanității. Visător tandru al peisajelor sufletului, dar și sensibil iubitor al stihurilor interiorului, **EMINESCU** a venit către noi cu un discurs poetic cântat și care pare că aparține altei lumi, de fapt o lume a noastră pe care nu ne-o cunoaștem pe deplin. Cuvintele sale (uneori nespuse) stau adâncite în lacrima trestiei sufletului său ca să cuprindă **Rugul și Ruga Poeziei românești**, așa încât poate că e firesc ca **Poetul** să se caute mereu pe sine într-un torent al neliniștilor sufletești. Astfel, el a dorit să dezmințim drumului către Divinitate acel pas durut al suferinței din iubire, iar Ochiului Atotputernicului acea oglindă strâmtă a vieții omenești, în așa fel încât Palma Dumnezeirii să nu mai fie doar acea întindere oarbă spre orice și oricine.

Prin euforia sa lirică, **EMINESCU** a vrut să rămână ascuns ca înger în misterul Divinității, ispitind până și tremurul dorințelor sale neîmplinite. **Veșnicia sângerândă a iubirii** s-a perindat prin ființa poetului, **Dumnezeu** curgându-i-o cu **mirabilul Absolut**. Aproape a devenit inutil ca **iubirea-i** să privească, să asculte, să plece ori să rămână aici, acolo, altundeva, devenind treapta pe care el însuși nu a putut-o urca, nici coborî, unind întrebare cu întrebare pe fiecare lacrimă a sa și a celei de lângă el.

Trăite intens, cu o prudentă spaimă de singurătate, dar și cu veselie, tristețe ori cu fărâme de umanitate picurate în idei, **poemele eminesciene** vorbesc cu fervoare despre **lubita-idee**, despre eternitate și despre metafizica neuitării, în cheie plină de mitologii, simboluri și expresivități, sub forma unei dureri înăbușite a unui **Eu însingurat**. Numai așa putem vedea că **Poetul** a călătorit decent în jurul poemelor sale, pe cheltuiala clipelor sale retrăite, ca un suflet de fulg ce a țopăit în liniile sorții sale labile, îndemnându-ne și pe noi, ceilalți călători, **să urcăm cu sfială în cuvintele sale**. Versurile lui **EMINESCU** constituie o continuă prigoană a singurătății de Sine, o uimitoare rătăcire a unui sihastru risipit în propriul său **Testament poetic**. Și, totuși, eliberându-și sufletul prin poezie, **Geniul** a putut să își fluture sufletul dintr-un secol în altul, între Cer și Pământ, uitându-se pe Sine pe tărâmurile ancestrale și, de ce nu, într-o eternitate binemeritată.

Oricum, de acolo de sus, **EMINESCU** vede pentru noi sufletele strămoșilor care picotesc, iar, ca un șoim al iubirii, **Lucefărul** încă mai sfâșie văzduhul literaturii

române cu a sa **rostitură poetică de sens**, bătând agale din aripile imperionului celest. De pe o stâncă cu forme bizare, încremenită în decorul divin, **POETUL** își începe rugăciunea dragostei pentru noi, într-un ocean mirific ce ne invadează.

EMINESCU a avut meritul că a știut să culeagă mereu cioburile din sufletul neamului românesc, revoltând principalele provincii ale trupului neamului nostru prin mlădierea suflului său. În fond, **poezia lui EMINESCU** a fost invitația noastră de a iubi cu Dumnezeu din noi pe Dumnezeu din celălalt, înțelegându-l așa cum e el, fără a-i spulbera taina existenței sale de zi cu zi. **Ruga-mi pentru Eminescu** e o revărsare de **dorință înfiorată** care răsună din teama de a nu-l uita și de a-i resimți mereu nevoia spirituală, mai ales atunci când încercăm să ne raportăm la o universalitate dată, căci știm deja că **Marele Poet** este cel care ne arată cu degetul imensitatea spiritului universal la care se racordează valoarea fiecăruia.

Lirismul său aparte înregistrează ciudate **seismografii ale inimii** și sunt atente la curgerea suavă a vieții în tainele universului. Mai mult, sonoritățile versului lui – romantice, baladești ori elegiace – au darul de a transpune în lumină angelică un suflu reflexiv, o **chinuitoare matrice a interiorului** care încă se caută și-i caută pe ceilalți.

Înjunghiate de stele cu săbii de foc, versurile lui **EMINESCU** își pleacă genunchii la masa tăcerii, în fața iubirii aproapei, tocmai ca să-i culeagă acestuia chipul sufletului său tăiat de umbra fondului nostalgic al luminii, o lumină venită în poezia sa din adâncul suspinelor mute - acolo unde clipa magică renaște clipei ființei sale, lăsându-și palma întinsă vederii, pentru a nu uita nimeni în câte cuie a chemărilor s-a rănit.

De fapt, cercul luminii inimii sale bate în coduri zborul gândurilor lui, spiralele foșnesc din priviri frunzele aducerilor aminte, iar meandrele compozițiilor sale trădează capacitatea creatorului de a vedea mai mult decât ceea ce creează.

În fine, caleidoscop de umbre și lumini, viața lui **EMINESCU** e o continuă fericire muncită și câștigată din nevindecate deznădejdi și din luminile speranței că retrăirea unor plăcute clipe de extaz îi vor duce pașii inimii pe calea regală a mântuirii. Tocmai de aceea, el binemerită și astăzi să-și mai aștepte nemurirea!

Cu toate acestea, ne simțim deseori singuri pe planeta inimii noastre, admirând frumusețea senină și rece, profund mișcătoare, a **eternului poem eminescian** ce ne eliberează de angoasele efemerului, ba chiar dorim să ne **universalizăm trăirea** prin spațiile mirifice ale creației eminesciene - unde putem vedea întruparea liniștitorului vis apolinic al frumuseții vieții. Abia atunci trăim bucuria imensă a comuniunii cu **Geniul**, căci măcar pentru o clipă **EMINESCU** devine vecinul nostru din noi înșine. Așadar, **EMINESCU-MI** rămâne **pulsul divin în creație, miracolul desăvârșirii noastre ca români!**

24 ianuarie 1859 – moment de referință în istoria românilor

- urmare din pagina 1 -

Unioniștii au depus jurământul pe Biblie și pe icoana Sfintei Treimi, pentru că se avea în vedere unirea celor trei Țări Românești. Din șirul personalităților de pe meleagurile vasluiene care au participat la mărețele evenimente se numărau Manolache Costache Epureanu, Alecu Cuza, Anastasie Panu, Lupu Costache, Mihail Jora, Petrache Mavrogheni, Andrei V. Ionescu etc.

Discursul lui Mihail Kogălniceanu la alegerea lui Al. I. Cuza ca domn al Moldovei, la 5 ianuarie 1859, sublinia importanța momentului de început al unei etape de modernizare a statului: „Fii dar omul epocii... La legi noi, oameni noi.. Urechea ta să fie pururea deschisă la adevăr și închisă la minciuni și lingușire...”.

La 24 ianuarie 1859, Vaslie Boierescu, unul din frunzașii politici din Țara Românească, sublinia că „Europa ne-a ajutat. Trebuie să ne ajutăm singuri” și muntenii l-au ales tot pe Cuza domn, punându-se areopagul Marilor Puteri în fața faptului împlinit. Acest act politic a fost considerat de Poarta Otomană și de Austria drept o încălcare a Convenției de la Paris, însă în textul acelei înțelegeri nu se stipula ca domnii aleși în cele două Principate să fie persoane diferite. A urmat o stăruitoare luptă diplomatică dusă de Cuza cu Marile Puteri pentru recunoașterea unirii Moldovei cu Țara Românească. A fost în mod clar un proiect comun între

moldoveni care au dat domnul, și munteni, care au dat capitala.

Domnia scurtă a lui Cuza a reprezentat un exemplu de urmat în politică: identificarea cu interesele neamului. A fost plină de reforme în toate segmentele societății, aducându-i sintagma de *ctitor al României moderne*. Atunci când situația economică și internațională devine nefavorabilă, Al. I. Cuza, cu dezinvoltură, renunță la putere, considerând că i s-a încheiat mandatul, spunând la abdicarea sa, la 11 februarie 1866: ” Să-i fie țării mele mai bine fără mine, decât cu mine”. Ultimii ani de viață i-a petrecut în exil, murind la Heidelberg, în Germania. La înmormântarea sa, în 1873, la Ruginoasa, Mihail Kogălniceanu evidențiază faptul că domnia sa a fost una luminoasă în istoria neamului: „Cât va avea țara aceasta o istorie, cea mai frumoasă pagină va fi a lui Alexandru Ioan Cuza”.

Astăzi, într-o lume agitată, dezbinată, în schimbare, nu neapărat în bine, când în România patriotismul este în declin, iar în Europa se vorbește tot mai mult de inutilitatea unității naționale, e necesar ca marile momente din istoria neamului să fie pilde de urmat pentru tineri, să ne dea încredere în viitor, iar spiritul unirii de la 1859 să nu fie înstrăinat.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Vika Mitric

LACRIMI DE PLOI...

Si ploua iar peste oras, pe strada mea pustie
De zile-ntregi se-agita norii neobositi, in agonie.
Isi pling amarul cu stropii grei fara cenzura,
Ce tragedie printre ei...ce jale ii umplura?

Le simt durerea...saracii nouri ceata rebela...
Din solidaritate pentru ei ma duc fara umbrela.
Ma umple ploaia-n trei minute pina la refuz,
In mine se revolta-un gind...eu tac ursuz.

Doar inima se stringe sperziata-ntr-un ungher,
Lasind sa treaca ploaia prin artere,inspre cer...
Mi se strecoara-n suflet si apoi prin ochi se scurge,
Strop dupa strop,fluviu de ploi pe chip mi se prelinge!

Nici nu mai stiu cit timp trecut-a de cind am plecat
S-a-ntunecat afara,mi-e frig,sint obosit si derutat...
A cui amar oare s-a scurs prin ochii mei,in stropi de ploi?
Cine-ar putea sa-mi spuna si sa-mi aduca soarele-napoi?

JURNALUL...

Aseară făcând curat prin amintiri de timp îngălbenite
M-am regăsit de-atâtea ori printre pasaje învechite.
Am stat în dreptul celor care s-au numit dușmani
Și m-am pierdut printre iubiri uitate de atâtea ani!

Cu gingășie am dezvelit frânturi în celofan împachetate
Și m-am simțit din nou copilul de atunci... fetița tatii...
Și-am luat în mână uneori momente triste și melancolii
Am tras adânc în piept parfum de primăveri și seri târzii.

Am mers pe coridoare reci și-am colindat odăi cu soare.
Și-am poposit la porțile-ndrăgite sub merii-n floare!
Am râs în hohote și-apoi am amuțit... gemând ușor
Văzând cum trece viața asta... ca un cocor în zbor!

Am răsfoit prin foile de veacuri șterse și mototolite
Mi-am impregnat în suflet clipe prea mult iubite...
Și-am înțeles că sunt un simplu om, dar nu o întâmplare
O umbră pe pământ, dar nu de buruiiană... ci de floare!

Aspecte ale receptării lui Al. I. Cuza în sec. XX

Sorin LANGU

Cuza este o personalitate esențială a istoriei românilor. „Domnul Unirii”, inițiator al României moderne, „Domnul țăranilor”, Cuza a fost apreciat diferit de generațiile care au urmat.

Cu toate problemele din ultima perioadă a domniei, probleme despre care vom discuta, Cuza a fost privit la începutul domniei lui Carol I cu multă simpatie: reflexele republicane, antimonarhice, naționaliste determină o comparație, inevitabilă spunem noi, a celor două personalități, comparație evident defavorabilă lui Carol I. De acest lucru este conștient și Carol care în prima fază acceptă prezența lui Cuza (într-o planșă didactică pe la 1900 apar cei 4 stâlpi ai României: Decebal, Traian, Cuza și Carol),¹ apoi anulează prezența domnitorului, la 1906 Carol I fiind asociat doar unui singur personaj: Traian.² Cuza nu se mai potrivea mitului dinastic, iar domnia lungă și plină de reușite crea premisa creării acestui mit. Mai mult, Dimitrie Onciul

minimalizează rolul lui Cuza în actul din 24 ianuarie 1859, momentul Unirii fiind deplasat spre Carol I. Acțiunile lui Cuza sunt doar încercări firave, în timp ce Carol I este inițiator în toate domeniile.³

Perioada interbelică l-a reflectat pe Cuza din două unghiuri total opuse: unghiul dinastic care minimizează rolul lui Cuza sau chiar îl excludea și unghiul marii dinastii a „Brătienilor”. I.G. Duca, nega total rolul lui Carol I, pentru el Cuza făcuse mult mai multe în 7 ani decât Carol în 48, independența era meritul lui I.C. Brătianu, Ferdinand era un om slab etc.⁴ Surprinzătoare întoarcere a istoriei, Brătienii care-l doboară pe Cuza în 1866 îl laudă 60 de ani mai târziu.⁵

Oricum în panteonul interbelic Cuza rămâne pe planul al II-lea, iar dinastia evită o comparație cu el; în fresca de la Ateneu din 1938, Cuza apare împreună cu M. Kogălniceanu, în timp ce Carol I este alături de regina Elisabeta și de I.C. Brătianu.⁶

Istoriografic Xenopol abordează primul domnia lui Cuza, dar deși îi dedică două din cele 14 volume se ferește de aprecieri, încercând o abordare narativă, fără concluzii pro sau contra.⁷

În schimb Iorga e mult mai direct. Iorga nu se ferește să emită judecăți: actul de detronare este o lașitate, acuzațiile sunt exagerate și nu ating fondul problemei, și în niciun caz nu pot afecta ”întreaga mare operă”. Ilustrativ este legenda tabloului care îi înfipțșează pe complotiștii de la 11 februarie: la Xenopol ei sunt ”membrii care au hotărât detronarea lui Cuza Vodă” în timp ce la Iorga nu sunt decât ”vinovații răsturnării lui Cuza-Vodă”.

„Revanșa”, dacă putem vorbi în termeni sportivi, și-o ia după 1945. În primă fază Roller, teoreticianul în materie de istorie al noului regim, avea rezerve în legătură cu ideologizarea domnitorului (motive de „dosar de cadre”: trecut aventuros, posibil francmason, plus reforme neconvingătoare din punct de vedere comunist). Cuza este apreciat, dar ”domnia lui Al.I.Cuza și activitatea guvernului M.Kogălniceanuse înscriu în istoria țării cu realizări care au contribuit la dezvoltarea ei; deși n’au rezolvat pînă la capăt problema țărănească, și deși n’au pus capăt în întregime puterii feudale ale cărei resturi vor continua să existe și să împiedice dezvoltarea țării.”⁸ Cuza devine spre sfârșitul deceniului 6 o personalitate cultivată asiduu de regimul comunist, Cuza apărând și pe bancnota de 50 de lei, alături de portretele lui Bălcescu și T. Vladimirescu pe bancnotele de 100 și 25 de lei. În epoca Ceaușescu cultivarea lui Cuza continuă, el fiind un cap de pod între epoca medievală și epoca ceaușistă. Practic personalitățile din istoria României nu există între Cuza și Ceaușescu.⁹

Manualele școlare merg pe aceeași idee: România anilor 1866 – 1948 e o Românie populată doar cu muncitori (proletari), țărani, comuniști, ilegaliști, ș.a.m.d. o Românie maniheistă, puternic polarizată, Românie care acceptă toate valorile fratelui de la răsărit. Într-o cunoscută culegere de fapte istorice pentru copii și adolescenți D. Almaș prezenta diferite istorioare puternic personalizate până la Cuza (anecdota cu ocaua), apoi personajul istoric devine colectivul, eroul anonim, pentru ca în final să se revină la salvatorul patriei, suprema realizare a maselor: „farul din Scornicești”.¹⁰

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. Vlad Codrea,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca
 prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

asist. univ. dr. Bogdan Rățoi,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. Arcadie M. Bodale, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

dr. Laurențiu Chiriac, Vaslui

Prof. dr. Janeta Maria Pleșa-luga,

Timișoara

dr. Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
 Tipar: SC Irimpex SRL Bârlad

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
 Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

După '90 istoriografia a pendulat prudent între Cuza și Carol I, văzuți comparativ și acum. Dincolo de istoriografia oficială, tratatele de istorie a României, care prezintă domnia lui Cuza și atât,¹¹ încep să apară și alte informații, relația lui M. Obrenovici, minimalizată în trecut, relația cu lojile francmasonice, noi abordări ale unor acțiuni interne și externe.

În tratatul de istorie a românilor, publicat în 1998, autorii considerau că "în ciuda faptului că domnitorul Cuza a reușit să pună în aplicare ambițiosul său program legislativ și de organizare a unor noi instituții, precum și de control strict asupra aparatului birocratic guvernamental, poziția lui a fost subminată progresiv..... Plecarea sa în exil a însemnat sfârșitul unei epoci și a marcat începutul unei perioade noi în evoluția României moderne."¹²

Pentru Neagu Djuvara el a fost un domn extraordinar: "Deși nu era pregătit să fie domn, iar alegerea sa a părut mai curând surprinzătoare, Cuza s-a dovedit un domnitor remarcabil. De o bunătate și de o cinste rare, în scurta sa domnie de șapte ani a adus în România mari reforme, Deși nu era pregătit să fie domn, iar alegerea sa a părut mai curând surprinzătoare, Cuza s-a dovedit un domnitor remarcabil. De o bunătate și de o cinste rare, în scurta sa domnie de șapte ani a adus în România mari reforme,"¹³ În același timp el justifică detronarea lui prin faptul că "dorința de a avea un principe străin era unul din punctele care apărea nelipsit în doleanțele pe care ai noștri le prezentau marilor puteri ca să explice care erau năzuințele poporului român.

Pentru Florin Constantiniu "Cuza realizează, în șapte ani, performanțe ce fac din el un semănător – în sens evanghelic – al modernizării; nu există ogor al vieții publice în care el să nu fi aruncat sămânța înnoirii, doar că roadele nu vor fi întotdeauna însutite – ca în cunoscuta parabolă – și ele vor fi culese târziu, de alții.

Cuza este una din cele mai de seamă personalități ale istoriei românești. Inteligent, voluntar, abil, hotărât să meargă până la capăt (sunt indicii că el s-a aflat la originea asasinării primului-ministru Barbu Catargiu, în 1862), Cuza a lăsat să-i fie umbrite calitățile de o viață privată dezordonată și de o camarilă de joasă calitate."¹⁴

Așadar, cine a fost Cuza? Pentru fiecare generație el a reprezentat altceva: exponent al dorințelor de Unire, precursor al Regalității, modernizator, adulterin, mason, revoluționar, moldovean în dorinți și european în gândire, tiran, asasin, Mecena sau Pisistrate, dar este evident că rămâne una din marile personalități ale istoriei noastre. Timpul va cerne mult istoria noastră, dar Cuza va fi prezent în ea.

Note:

1. **L.Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, 1997, p.240**
2. ***Ibidem***
3. ***Ibidem*, p.241**
4. ***Ibidem*, p.248**
5. Iovitura de stat este condusă de I.C.Brătianu și C.A.Rosetti, ***Istoria României*, București, 1998, p.383**
6. ***Ibidem*, p.256**
7. ***Istoria românilor din Dacia Traiană***
8. ***Istoria României*, 1947, p.481-482**
9. ***Ibidem*, p.269**
10. **D.Almaș, *Povestiri istorice*, București, I-III, 1982-1984, passim**
11. ***Istoria României*, București, 1998, p.378-383**
12. **p.382-383**
13. ***Istoria românilor povestită celor tineri*, p.176**
14. **O istorie sinceră a poporului român, București, 2014, p.232**

Cântecul lalelelor, tablou de Adelina Grünig

Janeta IUGA

Așteptare

Mi-ai dăruit gânduri înflorite
care m-au gădilat în tălpi.
Eu ți-am născut aripi la suflet
să calci pe timp,
să te hrănești cu sori,
să scrii în culori,
mănat de setea cuibului tău,
unde visul te-așteaptă
să-l înveți sunetul zborului
spre tine, spre mine, spre noi.